NR. 10 (118) OCTOMBRIE '81

ROMÂNIA PITOREASCĂ

Rp ROMÂNIA PITOREASCĂ

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ DE MINISTERUL TURISMULUI

POP SIMION
redactor șef

TOMA GEORGE MAIORESCU
redactor șef adjunct

CORNEL BOZBICI
secretar responsabil de redacție

HOLIDAYS VACANCES FERIEN

EDIȚII ALE REVISTEI ÎN LIMBILE ENGLEZĂ, FRANCEZĂ, GERMANĂ, RUSĂ

Redacția: Str. Nikos Beloiannis nr. 27, sector 1, București, cod 70166; telefon 59 74 74; Telex 11 724, Publicom R

Prețul unui abonament este de 9 lei pe trei luni, 18 lei pe șase luni și 36 lei pe un an

Cititorii din străinătate se pot abona prin ILEXIM — serviciul export-import presă — Calea Griviței nr. 64—66, P.O.B. 2001 telex 011226 — București

● La invitația tovarășului Emil Drăgănescu, ministrul turismului și sportului, și cu prilejul celei de-a XIV-a Conferințe a organismelor oficiale de turism din țări balcanice, a făcut o vizită în țara noastră Ilhan Evliyaoglu, ministrul turismului și informațiilor din Turcia. În convorbirile dintre cei doi miniștri au fost analizate posibilitățile de intensificare a schimburilor turistice dintre România și Turcia. Oaspetele a vizitat cîteva obiective turistice din țara noastră.

● La 9 octombrie s-a semnat Înțelegerea dintre Ministerul Turismului al R.S. România și Comitetul de Stat pentru Turism al R.P. Bulgaria, privind dezvoltarea relațiilor turistice dintre cele două țări în perioada 1981—1985. Din partea română, Protocolul a fost semnat de către Ion Tudor, prim-adjunct al ministrului turismului, și Dimităr Grozev, vicepreședinte al Comitetului de stat pentru turism din Bulgaria.

● Între 28 septembrie și 3 octombrie la Karlovy Vary a avut loc cea de-a XIV-a ediție a Festivalului internațional al filmului turistic «TURFILM '81». Au fost înscrise 136 filme, din 24 de țări, împărțite în două categorii: filme de popularizare turistică și de publicitate comercială și filme documentare, reportaje cinematografice comentate și de popularizare științifică pe teme de turism. Juriul internațional a acordat, la categoria filme publicitare, Premiul special peliculei românești «Poiana Brașov», realizată de Studioul «Al Sahia», în regia lui Ion Oncioiu.

● Între 19—27 septembrie s-au desfășurat în Suedia (la Göteborg și Vemadalsskalet) cel de-al XXV-lea Congres și Adunarea generală ale Federației Internaționale a Ziariștilor și Scriitorilor de Turism (F.I.J.E.T.). Asociația Română a Ziariștilor și Scriitorilor de Turism (A.R.J.E.T.) a fost reprezentată de scriitorul Pop Simion, redactorul șef al revistei noastre, care a luat parte și la lucrările Comitetului Director.

A XIV-A CONFERINȚĂ A ORGANISMELOR OFICIALE DE TURISM DIN ȚĂRILE BALCANICE

În zilele de 6—9 octombrie s-au desfășurat la București lucrările celei de-a XIV-a Conferințe a organismelor oficiale de turism din țări balcanice. Au participat delegații din Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, Turcia și România. Conferința a examinat evoluția relațiilor turistice dintre țările balcanice, stabilind măsuri pentru dezvoltarea și diversificarea în continuare a turismului, în spiritul aplicării Acordului multilateral de colaborare turistică din regiunea balcanică, încheiat la București, în mai 1971, între cele cinci țări. În paralel, s-au desfășurat și lucrările celei de-a IX-a sesiuni a Asociației agenților de voiaj din țările balcanice.

Lucrările Conferinței au fost deschise de tovarășul **EMIL DRĂGĂNESCU**, ministrul turismului și sportului din România. După ce a salutat pe participanți, vorbitorul a reliefat semnificația actualei reuniuni, care face bilanțul a 10 ani de fructuoasă colaborare turistică balcanică: **«Ne este plăcut să constatăm că în deceniul la care ne referim relațiile dintre țările noastre au căpătat noi valențe, au avut loc vizite și contacte la cel mai înalt nivel, care au așezat colaborarea bi și multilaterală, în diverse domenii, pe baza unor principii trainice: respectul independenței și suveranității naționale, egalitatea în drepturi, neamestecul în afacerile interne, avantajul reciproc și alte principii recunoscute ale dreptului internațional. În frecventele contacte ale șefului statului român, președintele Nicolae Ceaușescu, avute cu șefii de stat și de guverne din țările balcanice, au fost stabilite măsuri pentru extinderea și diversificarea relațiilor de cooperare prietenească între țările în zona balcanică».** În continuare, ministrul turismului și sportului a spus: **«Turismul, prin vocația sa universală de instrument de cunoaștere, înțelegere și colaborare între popoare, este chemat să se lărgească și să se diversifice și în regiunea noastră. Se poate afirma că de pe acum turismul reprezintă un sector distinct, în economia națională, că el contribuie la activitatea generală de ridicare a nivelului cultural și de educație al populației.**

Prin grija conducerii noastre de stat, a guvernului român, turismul a beneficiat în țara noastră de investiții importante în cincinalul trecut. Aceste investiții vor continua și în cincinalul curent, ele fiind destinate în special modernizării și dezvoltării bazei hoteliere și de alimentație publică. Au fost adoptate o serie de hotărîri și acte normative menite să dezvolte turismul de masă, să îmbogățească oferta românească de turism și să fructifice relațiile turistice pe linia cunoașterii și apropierii între popoare, pentru lărgirea contactelor umane.

După 10 ani de aplicare a Acordului multilateral turistic din 1971, putem aprecia că metoda noastră de colaborare regională s-a dovedit adecvată necesităților și adaptată dorinței statelor de a coopera suplu și eficace. În anii care au trecut au fost finalizate, prin înțelegere și pe bază de interes reciproc, mai multe acțiuni de promovare. Între acestea, amintim manifestările incluse în «Anul turistic balcanic 1979», care au contribuit la o mai bună cunoaștere pe principalele piețe emițătoare de turiști, a atracțiilor turistice din țările noastre. Credem că astfel de activități ar putea fi continuate în anii care urmează. Desigur, sînt și alte forme și metode de colaborare, atît la nivelul organelor oficiale de turism cît și la cel al agenților de voiaj, care vor face obiectul dezbaterilor din reuniunile care vor avea loc zilele acestea în cadrul Conferinței».

Șeful delegației române la această Conferință a fost **Ion Tudor**, prim-adjunct al ministrului, ales președinte al actualei sesiuni. Conducătorii celorlalte delegații au fost: Bulgaria — **Dimităr Grozev**, vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Turism; Grecia — **Michel Cottakis**, ambasadorul Greciei la București; Iugoslavia — **Milan Mazi**, asistent al secretarului federal pentru problemele pieții și afacerilor economice generale; Turcia — **Mustafa Turkmen**, secretar de stat adjunct la Ministerul Turismului și Informațiilor.

La încheierea lucrărilor, au fost semnate Protocolul celei de-a XIV-a Conferințe a organismelor oficiale de turism din țări balcanice și Protocolul celei de-a IX-a sesiuni a Asociației agenților de voiaj din zonă. În conformitate cu ordinea de zi a Conferinței, s-a procedat la un schimb de informații și experiență privind realizările din domeniul turismului în țările balcanice și s-au stabilit măsuri pentru lărgirea cooperării turistice dintre cele cinci țări participante. Între aceste măsuri figurează organizarea din nou, în 1983, a Anului turistic balcanic. Această acțiune, care va cuprinde un ansamblu de măsuri promoționale, este menită să contribuie la o mai bună cunoaștere a potențialului și a ofertei turistice din țările balcanice și la intensificarea schimburilor de profil din această zonă. S-a avut, de asemenea, în vedere inițierea unor activități la nivelul experților pentru intensificarea acțiunilor de prospectare turistice pe terțe piețe, pentru lărgirea gamei de facilități în materie de transporturi turistice în zona balcanică și s-a exprimat dorința de a se asigura o antrenare sporită a ziariștilor și scriitorilor de turism la activitățile și inițiativele turistice organizate de țările balcanice. În cadrul Conferinței s-a subliniat importanța lărgirii formelor de cooperare între agențiile de voiaj și între automobil-cluburi din țările balcanice pentru căutarea de noi posibilități de promovare și, acolo unde este posibil, de vînzare a unor programe combinate balcanice destinate piețelor terțe.

La încheierea lucrărilor celor două reuniuni găzduite de Capitala noastră delegațiile au vizitat cîteva zone turistice reprezentative din România.

Homo viator

ROADELE

Drumul de la floare la fruct este la fel de lung, de imprevizibil și capricios, precum drumul de la vorbă la faptă. Cuvîntul-promisiune, pe care îl rostim de atîtea ori în viață, este doar floarea, prezumtiva înaintemergătoare și vestitoare de fruct; abia fapta este corolarul împlinirii, al speranței devenită rod. Acum, la ceas de toamnă, cînd adevărata noastră dimensiune o dau roadele, nu mi se pare ne la locul ei să relev această semnificativă intercondiționare dintre lumea vegetală și universul uman. Întreaga noastră viață se desfășoară, în definitiv, sub semnul tutelar al rodirii, indiferent că beneficul eveniment aparține naturii (fructul) sau naturii din noi (fapta). Fructul și fapta constituie, după opinia mea, rostirea de apogeu a misterului fecundității: pămîntul prin germinație, omul prin creație. Cele două naturi, în ciuda diversității și specificității lor, sînt inseparabile, formează laolaltă o concordie pe care nu totdeauna ostenim a o sesiza. Poate că nici nu simțim nevoia, tocmai pentru că magnifica dualitate decurge în ordinea firii, adică firesc, normal, simplu, ca toate misterele fundamentale ale vieții.

Nu știu cum sînt alții, dar eu cînd mușc dintr-un măr însoțesc cu un gînd bun pe cel ce l-a sădit-îngrijit, fel de a mă răscumpăra pentru dulceața și aromele care îmi umplu cerul gurii. Cum să culeg o fructă fără să cuget, o secundă măcar, la pomul care a iscat-o, la soarele care a decantat-o, la pămîntul care a hrănit-o la sîn, la omul care a sfințit-o cu lucrul mîinilor, cu sudoarea frunții, cu grija cea neîmpăcată și iubirea lui nemăsurată. Nu este drept să te înfrupți din dulceața pămîntului ori din roadele omeniei fără să te întrebi: cine a muncit-trudit pentru aceasta? care-i prețul numitei rodiri? cît ești implicat tu însuți în sacra investitură?

Chestiunea implicării este fundamentală, indiferent că e vorba de drumul de la floare la fruct ori de drumul de la vorbă la faptă. Și într-un caz și în celălalt se pune aceeași chestiune: onorăm ori ba promisiunea făcută? Pomul își onorează îndeobște floarea și dă în fruct (excepțiile ținînd de calamitățile naturale). Dar omul își onorează oare cuvîntul și «dă» în faptă? ne putem întreba în ordinea acestei simplicități, o lecție a naturii. Sigur că da, omul își onorează adesea cuvîntul și rodește prin faptă! nu vom ezita să răspundem. Vom simți însă nevoia reflexă de a adăuga: dar nu totdeauna! Nerodirea omului nu ține de calamitățile naturii, ci de propriile sale calamități (moral-caracterologice). Nefapta omului este consecința unui lung șir de cauze posibile: lene, dezinteres, nepricepere, chiul, parazitism, abuz, adică «pică pară mălăiață în gura lui nătăfleață». Din contră: hărnicia, cultul muncii, rigoarea, «iubirea de moșie», sînt tot atîtea virtuți specifice care se regăsesc în fructul bine pîrguit, în fapta întreagă și rotundă, sînt chiar «genele» de valoare și durată ale roadelor în genere (pămîntești ori omenești). Aceasta mi se pare dreapta măsură cu care putem judeca acum, la ceas de toamnă, ROADELE, indiferent că acestea țîșnesc din pămînt, din arbori, din mîinile oamenilor, din puterea creativă a minții lor, din spiritul lor fecund și descătușat.

Și încă ceva: nu toate fructele au același gust! Nu orice fruct din orice zare de lume te va hrăni-desfăta în același fel. Nu știu cum sînt alții (scuzată-mi fie repetiția), dar eu nu simt gustul, aroma și dulceața unui fruct dacă el, fructul în cauză, nu este rodul mîinilor mele, dacă nu provine din pămîntul meu. Aibă livezile altor zări fructe oricît de rotunde, de îmbietoare, tot pămîntul tău este acela care — bine lucrat, umanizat, înnobilat — îți va da fructele pe măsură. Cuvîntul «țară» vine din latinescul terra, **care înseamnă pămînt. Deci, în ordinea descendenței noastre ancestrale, țara și pămîntul pe care stăm sînt una.** Cine nu-și iubește țara, mînce-l corbii și ocara! **sună o vorbă țărănească. Spusa mi se pare azi, la ceas de toamnă, ca fiind la locul ei. Sub semnul ei tutelar, noi, oameni ai țării și ai pămîntului, stăm neclintiți în lucrare, muncind asupra roadelor și asupra noastră înșine, nerivnind alte livezi și alte fructe. Munca și roadele se petrec aici, numai aici, pe pămîntul bunilor și străbunilor, în livada numită România.**

Luna lui Brumărel

POP SIMION

MUNTELE... AȘA CUM NU NE PLACE

1. Sacrilegiu la Babele.
2. O dușcă... și consecințe imprevizibile.
3—4. Cota 1400... ajunsă iarmaroc.

„NU INSTALAȚIILE NE DAU BĂTAIE DE CAP, CI OAMENII..."

De este iarnă sau arșiță, dacă plouă sau e ceață, «cutiile zburătoare» ale telecabinei din Sinaia urcă și coboară peste Bucegi, din zori și pînă în amurg. Mii de oameni care iubesc muntele intră în cele patru stații de îmbarcare-debarcare ale liniei și trăiesc pentru cîteva minute senzația unui zbor — dar este chiar un adevărat zbor! De-a lungul cablurilor, o mînă de oameni stau de veghe: sînt telecabiniștii.

— Cum se mai desfășoară munca la telecabina din Sinaia?

— Totul decurge normal, în jurnalul de bord nu avem înregistrate evenimente deosebite, ne răspunde ing. **Gheorghe Mărgărit**, coordonatorul instalațiilor de transport aerian pe cablu de pe Valea Prahovei. Instalațiile merg perfect. Trebuie să se înțeleagă însă că în spatele acestor cuvinte **normal** și **perfect** se ascunde munca anonimă a telecabiniștilor.

— De fapt, cîți ani împlinește linia aceasta de telecabină?

— Tronsonul dintre Sinaia și Cota 1400 este în funcțiune de 11 ani, iar cel dintre Cota 1400 și Cota 2000 are 10 ani de viață.

— Ce-ar fi dacă ați aminti cîteva caracteristici tehnice?

— Primul tronson are o lungime de 2300 m și pornește de la altitudinea de 843 m, din Sinaia, ajungînd la 1434 m; drumul cu cabina — capacitate 35 persoane — durează 7 minute, timp în care se urcă 591 metri. Cine vrea să meargă și mai sus, în împărăția Bucegilor, se îmbarcă în cabina celui de al doilea tronson, în care încap 28 persoane. Linia acestuia are o lungime de 1900 m, urcușul durează 6 minute, cu o diferență de nivel de 618 m. Sînt programate zilnic 45 de curse, dar în zilele de vîrf noi efectuăm 75 de curse, cînd transportăm 3000—4000 turiști într-un sens. Telecabina circulă zilnic, exceptînd lunea cînd are loc revizia generală a instalației, sau atunci cînd vîntul depășește o anumită viteză. În afară de linia telecabinei, de la Cota 1400 pînă la Cota 2000 mai circulă un telescaun, acesta, după o lungă perioadă de inactivitate, are acum numeroase îmbunătățiri tehnice și o capacitate de transport sporită. În perioada de iarnă, pentru schiori, mai circulă pe Valea Dorului, un telescaun, cu o linie de 1000 m lungime și un teleschi — 560 m lungime, capacitate 280 persoane pe oră.

— Așadar, să consemnăm, că aici, la telecabina din Sinaia totul merge bine.

— Vă rog să scrieți că nu instalațiile ne dau bătaie de cap, ci oamenii care vin să le folosească. Turiștii ne creează probleme.

— Ar trebui să fiți mai explicit.

— Îmbarcarea în cabină, în telescaun sau în teleschi se face în ordinea sosirii, ca în toată lumea. Fiecare trebuie să stea la rînd și așa procedează marea majoritate a turiștilor. Sînt însă mulți și din acei care vor să intre prin față. Oamenii noștri sînt intransigenți și adesea se trezesc cu injurii, ba sînt chiar brutalizați. Cu telescaunul — altă poveste: unii, chercheliți, curajoși nevoie-mare, vor să-l ia din mers, nu de la stația de îmbarcare; se agață de scaun, îl scapă, iar acesta intrînd în balans îl transmite cablului, și acesta poate sălta de pe role. De multe ori, oamenii noștri, atenți, au oprit telescaunul pentru a evita o nenorocire. La telecabină, orele de tensiune încep duminica după amiaza, cînd turiștii vor să prindă trenurile de întoarcere spre casă; cei mai mulți nu-și socotesc bine șederea pe munte, nu prevăd și timpul de așteptare pînă le vine rîndul la îmbarcare. Într-un avion sau tren cu locuri se iau exact atîția pasageri cît este admis — exact așa este și la noi. Iată, acum sîntem nevoiți să punem la toate ușile și ferestrele gratii de fier, deși acestea urîțesc stațiile. De ce? Adeseori, după oprirea instalației, turiștii sparg geamurile și intră să doarmă în terminale.

— Ar fi bine ca publicul să știe programul de mers al telecabinei.

— Este afișat la toate stațiile. În mod normal, curse obligatorii sînt de la 8,30, din oră în oră, pînă la 18,30. Între aceste parcursuri, tot din ceas în ceas, adică la ora 9, 10, 11 ș.a.m.d., efectuăm curse dacă se adună cel puțin 15 persoane. În orele de vîrf, instalația merge din plin, cît o țin «curelele».

ION PREDA

MUNTELE... AȘA CUM NE PLACE

Fotografii de PAVEL VĂNIALĂ

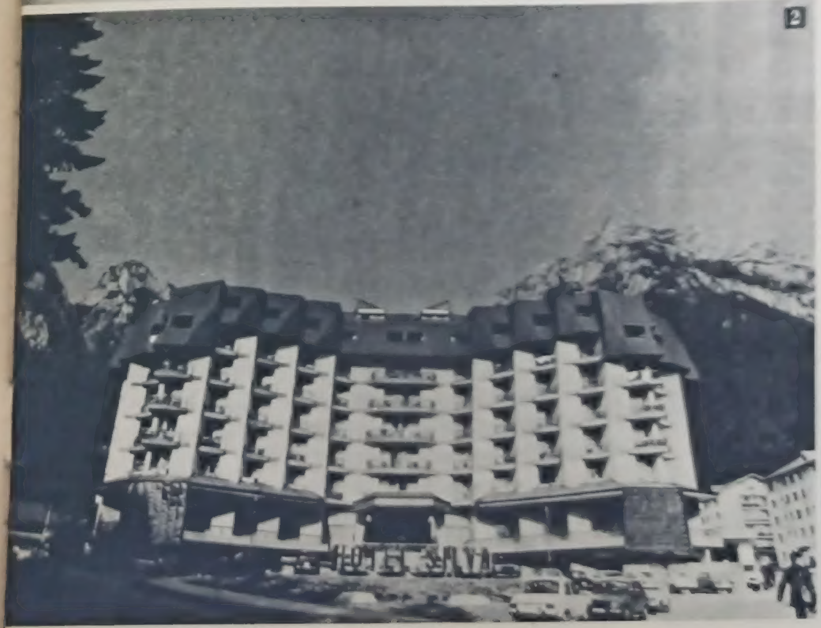

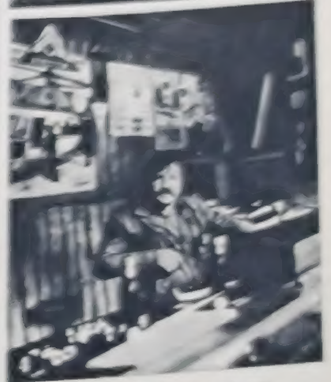

1. Fie ploaie, fie vînt, constructorii noii linii de telecabină Babele — Peștera merg la datorie.
2. La Bușteni și-a deschis porțile noul hotel «Silva»: 312 locuri, restaurant, cramă, bar de zi, terasă, shop, birou de schimb valutar. Mîncăruri excelente oferă aici maestrul în artă culinară Petre Oneț, unul din vestiții bucătari ai Văii Prahovei.
3. Pe munte cu mămica...
4. Într-o stație de telecabină tot despre zbor e vorba la urma urmei...
5. Garofița albă înfrumusețează stîncile Bucegilor. Ocrotiți-o!

Civilizația lemnului

1

Era prin vara lui 1964 cînd, pe terenul ușor vălurit, aflat în continuarea parcului și a grădinii zoologice din Dumbrava Sibiului se aduceau demontate pentru a fi reconstruite întocmai, primele unități de industrie țărănească: moara din Dâbica (județul Hunedoara), moara plutitoare pe vase din Munteni (județul Vîlcea), piua de haine din Rod (județul Sibiu)... Printre perdele de copaci, în care dealul întinde cîte o mînă muntelui și cîmpiei, pe firul apei curgătoare sau pe oglinda lacului aproape circular din mijloc, ele păreau că reînvie într-un peisaj familiar, foarte asemănător cu cel al meleagurilor de origine. Trei ani mai tîrziu, preluînd o mai veche tradiție a «ASTREI», care organiza la începutul acestui secol «prima expoziție etnografică în aer liber cu mari construcții originale», «Muzeul tehnicii populare» își deschidea porțile pentru public. De la acea dată, 17 octombrie 1967, în Dumbrava Sibiului ființează — și nu cred că între timp i s-a alăturat o altă instituție cu profil asemănător — cel dintîi muzeu de pe continent dedicat tehnicilor populare. Un cunoscător în materie, prof. univ. dr. B. Kempers din Olanda, declara cu sinceritate: «Din toate muzeele în aer liber pe care le-am vizitat, muzeul din Dumbrava Sibiului a fost în mod sigur cel mai frumos din Europa».

Nu în multe țări europene s-au păstrat într-o asemenea proporție, ca pe teritoriul României, vechile instalații și construcții productive. Unii le-au distrus, fără urmă și fără părere de rău, pe măsura progresului tehnic; alții, mai vitregiți de harurile inventivității și de înclinațiile către gîndirea tehnică, ajunși mai tîrziu prin locuri pe unde autohtonii își «inventaseră» uneltele de muncă, își construiseră mori și joagăre pe rîuri, au cunoscut și au practicat mai puține ocupații și meșteșuguri. Pînă acum trei decenii, de o parte și de cealaltă a arcului carpatic existau, în stare de funcțiune, peste cinci mii de instalații țărănești acționate de forța apei — mori, pive, dîrste, oloinițe, steampuri, joagăre — cărora li se alăturau sute de ateliere de olari, fierari, cojocari, meșteri în prelucrarea artistică a lemnului etc. O parte din ele continuă să dăinuie și astăzi, ca un omagiu adus peste veacuri minții și hărniciei țărănești. Dacă munca și paleta excepțional de bogată a uneltelor sale compun efigia morală a unui popor, românii au înălțat muncii, în toate timpurile, temple durabile, menite să le dovedească prezența și statornicia prin milenii de istorie, neodihna brațelor și dăruirea inventivă a gîndirii. Privit din această perspectivă, muzeul cu instalații și construcții vechi din bîrne groase de lemn sau din piatră de rîu aduse de pe toate meleagurile țării și rînduite, ca într-o uriașă horă a satului românesc, pe covorul aceluiași colț de natură, este un muzeu al muncii. Al pomicultorilor, viticultorilor, păstorilor, boștinarilor, pescarilor, crescătorilor de vite, morarilor, oloierilor, rudarilor, jogărarilor, dogarilor, rotarilor, fluierarilor, aurarilor, fierarilor, rogojinarilor, olarilor, cojocarilor, tăbăcarilor, țesătorilor, dîrstarilor, imortalizați pentru eternitate în tipicele lor monumente de tehnică pe care și le-au făurit din practica neîntreruptă a înaintașilor sau din contactul cu civilizația altor popoare, și de care s-au folosit de-a lungul veacurilor.

În Dumbrava Sibiului, vizitatorului i se dezvăluie mai mult decît un patrimoniu de autentică valoare al culturii noastre populare conservat, restaurat cu grijă sub ochiul atent al specialistului și prezentat apoi publicului într-o atractivă formulă muzeistică: el are revelația unei emoționante descoperiri a vechimii și continuității creației tehnicii populare într-un registru de mijloace și soluții extraordinar de bogat, dar într-o deplină unitate de concepție pe tot cuprinsul țării. Să ne oprim pentru o clipă în fața instalațiilor de măcinat: șaisprezece mori, de cele mai diferite tipuri — de la moara de mînă din Bumbuiești, județul Vîlcea, morile cu aripi sau cu cupe din așezările hunedorene Dăbica și Almaș-Săliște, ori moara-gigant de la Găleșoaia, județul Gorj, pînă la moara plutitoare de la Lucăcești-Maramureș sau la morile de vînt din Dobrogea — alcătuind cea mai completă serie mulinologică din lume,

3

UN MUZEU AL PERENITĂȚII NOASTRE

2

Fotografii de
ION HARALAMBIE POPESCU

1. Gospodărie — atelier de fierar (Călinești, jud. Maramureș).
2. Moară cu ciutură (com. Topleț, jud. Caraș-Severin).
3. Moară de vînt cu pînze (sat Curcani, com. Negrești, jud. Constanța).

fac nu numai dovada unui inepuizabil repertoriu de creativitate din domeniile hidraulicii sau a forței eoliene, ci, urmărind frecvența și aria lor de răspîndire, denumirile mecanismelor și pieselor componente intrate în fondul principal de cuvinte al limbii române, cît de veche și de răspîndită era agricultura în rîndul populației autohtone de pe teritoriul Daciei. Seria tipologică a acestui sector nu se sfîrșește aici, de vreme ce etnografii sibieni au mai descoperit la Lenauheim, în Banat, o moară cu cai pe care intenționează să o aducă și să o reconstituie în muzeu pe baza unor documente originale.

O muncă fără preget îi animă deopotrivă pe specialiști și cercetători, pe ingineri și arhitecți. Astăzi, după 14 ani de activitate, zestrea muzeului cuprinde 81 de monumente de arhitectură, înglobînd aproximativ două sute de construcții și peste unsprezece mii obiecte de inventar. Pentru noi, cei ce străbatem aleile imensului spațiu expozițional (întins pe aproape 42 hectare), ele reprezintă sinteza fără pereche a civilizației tehnice populare, începînd din veacul al XVIII-lea și pînă mai acum cîteva decenii; pentru muzeografi morile, stînele, teascurile, cramele, uleinițele, pivele, gospodăriile-atelier înseamnă starea de veghe, aplicarea riguroasă a criteriilor științifice de conservare și de expunere, înseamnă neodihna căutărilor îndreptate spre îmbogățirea acestui patrimoniu, descoperirea altor monumente, risipite încă prin sate și cătune, la fel de reprezentative pentru cultura poporului român, pentru ridicatul său nivel de gîndire pe fiecare treaptă a istoriei. «Lucrul cel mai important pentru viața unui muzeu în aer liber este conservarea», susține cu temei Corneliu Bucur, conducătorul acestui colectiv. Aici, conservarea a devenit cuvînt de ordine; recenta extindere a dotărilor laboratorului de conservare va asigura importantei activități o desfășurare în flux continuu.

Afară, în două din cele patru mari sectoare ale muzeului, muncitori și arhitecți lucrează la reconstrucția noilor monumente: gospodăria-atelier pentru prelucrarea borangicului, din satul Croici (Gorj), complexul de arhitectură gorjenească de la Stolojani și gospodăria de păstor adusă de la Cîmpu lui Neag. Fiecare dintre ele completează o serie tematică în grupa din care face parte. Ultima, ce se alătură grupului de patru monumente muzeale menite să releve evoluția gospodăriilor pastorale, deține printre piesele sale staulul. Faptul că tipul arhaic pastoral cu iernarea în staule s-a păstrat pînă aproape de zilele noastre aduce una dintre cele mai concludente dovezi despre caracterul stabil al acestei ocupații intens practicate pe ambii versanți ai Carpaților.

Într-un viitor apropiat, urmează să fie transferate în muzeu gospodăria cu uleiniță din Livada (județul Hunedoara), moara bănățeană cu cai, pe care am amintit-o, și gospodăria-atelier de constructor de instrumente muzicale populare din Cîmpulung Moldovenesc, monument deosebit de important pentru prezentarea unitară a unui meșteșug înflorit cu egală intensitate în toate provinciile locuite de români.

Să reținem, așadar, această importantă constatare: Muzeul tehnicii populare își îmbogățește fără contenire conținutul, atrăgînd atenția, cu noi exemple, asupra unor soluții de lucru, ingenioase și originale, înscrise în cîmpul unitar al civilizației și culturii românești.

Vara aceasta a debutat însă cu o premieră din afara domeniului muzeistic, dar primită cu interes de vizitatorii mai numeroși ca oricînd. Inspirîndu-se din conținutul multifuncțional al Dumbrăvii — grădină zoologică, han, popas turistic, o arteră rutieră care străbate pădurea în drum spre Rășinari și Păltiniș — gospodarii muzeului s-au străduit să ofere publicului sentimentul că se află în continuare într-o zonă de agrement în care funcția instructivă, de cunoaștere merge mînă în mînă cu deconectarea și odihna. Două minicaruri parcurg, ca în stațiunile de pe litoral, circuitul celor 5 kilometri de alei ale muzeului; pe lac au fost lansate zece bărci pescărești la care poate vîsli oricine; pe scena lacustră au loc atractive spectacole folclorice susținute de cele mai bune formații artistice din Sibiu; în sfîrșit, la un stand comercial se pot procura obiecte lucrate de cunoscuții creatori populari din diferite zone ale țării.

În produsul celor mai talentați și mai autentici reprezentanți ai artei noastre populare văd simbolul durabilei legături cu trecutul, continuarea, sub imboldul conștiinței de sine, a lucrului început cu veacuri în urmă în atelierul olarului din Marginea, din Săcel sau Oboga, a cojocarului din Săliștea Sibiului, a dîrstarului din Nistoreștii Vrancei, a fluierarului din Hodac, a cioplitorului în lemn din Nereju... Meșteșugul și arta au înfruntat timpul umăr la umăr, împletindu-și destinele.

Construcțiile, instalațiile și uneltele țărănești ne atestă descendența și trăirea neîntreruptă pe pămîntul pe care ne-am născut, ne definesc specificul etno-cultural din perspectiva muncii. Mîndria ne va fi nemărginită atunci cînd, privindu-l monumentele, vom ști că am fost oaspeții unui muzeu fără pereche în lume, în care a fost adunată, ca într-o carte, istoria străveche a civilizației tehnice populare a românilor.

NICOLAE DOCSĂNESCU

Profesiunile din turism: telecabinistul

Ștefan Vaina este unul dintre oamenii — nu mulți la număr — ce stau de strajă la acele porți de intrare ale Carpaților care sînt stațiile telecabinelor. Pe Valea Prahovei el este unul dintre cei mai vechi telecabiniști. Meseria sa, închinată și ea și Măriei Sale Turistul, este cu totul aparte de multele meserii ce se exercită în domeniul «industriei fără fum».

«Pără a ține să fiu precis, aș zice că munca noastră se aseamănă cu cea a piloților. De ce spun asta? Pentru că și de noi depinde viața multor, foarte multor oameni. La telecabina Bușteni — Babele, unde muncesc, transportăm anual cam 136 000 turiști. Vă dați seama ce răspundere uriașă pentru viețile atîtor oameni, ne revine! Iată de ce toți cei vreo 20 de tovarăși de muncă de-aici — de la ing. Gh. Corcodel, șeful formației noastre, și pînă la cel mai tînăr mecanic — avem, clipă de clipă, o grijă supremă: instalația să funcționeze ireproșabil. Un telecabinist este azi un om de policalificare — trebuie să fie mecanic, electronist, strungar, lăcătuș. Ba chiar și însoțitor de cabină, adesea salvator montan trebuie să fie, [illegible] de pe abrupturi [illegible], peste săriturile [illegible] de pe văile închise de multe ori circulației [illegible]. Mă întrebați dacă e grea munca [illegible]. Nu-i ușoară, dar aș zice că, mai ales, la noi, este plină de încordare. Un telecabinist trebuie să aibă ochi de Argus: să se îngrijească de îmbarcarea oamenilor în cabine, să supravegheze fiecare metru de cablu ce se desfășoară, să controleze, din mers, rolele de pe pilonii de susținere a liniei, să fie atent la semnalele sonore de pornire-oprire, să răspundă prompt la comunicările sistemului de telefonie, să pîndească văile peste care zboară telecabina ca nu cumva pe firul lor să fie [illegible]. Telecabinistul se consideră într-o stare de alarmă permanentă, nu numai cît durează orele de serviciu, dar și în restul zilei și a nopții; adeseori am pornit, la orele de somn, instalația, pentru a veni în ajutorul salvamontiștilor sau pentru a coborî de pe vîrful Bucegilor oameni greu răniți, în comă alcoolică sau femei care nasc. Peste toate acestea telecabinistul trebuie să posede un calm imperturbabil, căci pe munte vin fel de fel de oameni; cei mai mulți sînt civilizați, cu respect pentru munca noastră, dar sînt și din cei care vor să intre peste rînd, vin băuți, cu chef de ceartă și bătaie. Sute de oameni se perindă pe lîngă noi — fiecare cu felul lui de-a fi. Și fiecăruia trebuie să-i vorbești calm, să-i răspunzi la tot ce vrea să știe, să-i risipești frica de înălțime, cînd este cazul, să-i și zîmbești. Apoi sînt orele și zilele de revizie tehnică: zilnic verificăm subansamblele instalației, iar lunea, cînd telecabina este închisă, se face o revizie «la bani mărunți». Acestea sînt operațiuni cărora noi le acordăm o atenție deosebită, căci de ele depinde nu numai funcționarea ireproșabilă a mecanismelor telecabinei, ci și siguranța în zbor a pasagerilor noștri.

N-am povestit toate acestea pentru a face apologia meseriei de telecabinist, ci pentru ca sutele și miile de oaspeți să știe că munca noastră nu-i ușoară. Ne dorim ca ei să fie disciplinați în orele de aglomerație, să-și aștepte rîndul cu calm, să nu provoace tensiune și discuții. Fiecare se grăbește să ajungă pe munte sau acasă, dar aș vrea să se știe că noi nu ne permitem nici o clipă de răgaz, că n-avem zile libere, că «tragem» de instalație ca să o folosim fiecare minut în orele de vîrf. Iar faptul că de ani de zile notăm în jurnalul de bord cuvintele: «nici un eveniment deosebit», vine să probeze că ne străduim să muncim cu răspundere.

ION PREDA

Mica enciclopedie a drumețului

TÎRNAVA MARE

În primăvara lui 1970 am fost martor la de nimeni dorita ispravă a Tîrnavei Mari: am văzut casele de pe strada principală a Sighișoarei cu apa trecută mult peste pervazul ferestrelor; am văzut podul de beton din Mediaș fisurat ca o scîndură de brad sub lovitura unui imens bolovan; am văzut sate întregi din care nu se mai zăreau decît acoperișurile caselor, garduri și pomi și avutul oamenilor plutind în derivă către apus. Întîmplarea m-a readus pe valea Tîrnavei Mari și după inundațiile din 1975: urmările dezastrului erau la fel de grele, la fel de dureroase. Ele s-au șters, firește, foarte repede: locuitorii satelor și orașelor înșirate de-a lungul rîului și-au refăcut unitățile industriale, fermele și cooperativele agricole, școlile și gospodăriile, pentru că viața, bucurîndu-se de chipul generos al naturii, dăinuie și aici de milenii, fără să se fi întrerupt vreodată.

Este firească deci dorința turistului de a cunoaște îndeaproape locurile străbătute de albia, acum îmblînzită de mîna omului, a Tîrnavei Mari. Adjectivul dimensional care distinge Tîrnava Mare de surata ei mai mică se referă mai cu seamă la lungime: 258 km, față de 183 km cît măsoară cursul Tîrnavei Mici; de aici, și diferența dintre suprafețele bazinelor lor hidrografice: 6 200 km², față de numai 2 031 km². Lucrările de protecție efectuate în ultimul timp pe Tîrnave însumează 245 de obiective, dintre care 151 lucrări de apărare a malurilor, 94 de regularizare a albiei, datorită cărora sînt puse la adăpost 58 de localități și 96 km căi de comunicație; îndiguiri întreprinse pe 115 km protejează producția agricolă a 11 335 ha. Apele celor două rîuri sînt folosite acum în 31 sisteme de irigații aplicate pe 623 ha și la șapte amenajări piscicole, care ocupă 133 ha; pe cursurile lor funcționează patru stații meteorologice.

Toponimul de bază al Tîrnavelor subliniază nu numai asemănările hidrologice dintre ele sau înscrierea în același spațiu geografic, ci și obîrșia lor comună: munții Gurghiului. Din acest castel transilvan de ape izvorăsc șiroaiele de la mare altitudine pe versanții care le călăuzesc către albia Mureșului ori către bazinele superioare ale Tîrnavelor. Cele mai sudice pîraie, născute în masivul Șumuleu Mic — Creanga Mică, Tarcod, Tîrnava Mare, Vîrșag, Fîntîna Mare — își dau întîlnire în dreptul satului Vărșag, contopindu-se apoi într-o singură albie, cea a Tîrnavei Mari. Rîul abia format primește în continuare, pînă la confluența sa cu Tîrnava Mică și apoi cu Mureșul, obolul de apă a zeci de pîraie, unele cu debite deosebit de ridicate în perioadele umede ale anului, care stau adeseori la originea viiturilor și a depășirii cotelor de inundație. Și în privința numărului de afluenți, deci și a cantității de apă adusă de aceștia, Tîrnava Mare își întrece partenera de drum împreună cu care înfrățește roditorul podiș din inima Transilvaniei, binemeritînd numele. Mulțimea cursurilor de apă ce-și caută adăpost în matca mumă înseamnă tot atîtea văi, tot atîtea păduri și tot atîtea drumuri sau poteci deschise adeseori către lumea tainică a munților; pentru noi, iubitorii neconformiști ai frumuseților naturii, ele înseamnă prilejul unor permanente descoperiri, datorate în exclusivitate drumeției. Prima localitate de pe cursul superior al Tîrnavei Mari, **Vărșag** (județul Harghita) ne confirmă această constatare: pădurile din jur adăpostesc un paradis cinegetic, apele sînt bogate în pește (pe teritoriul localității s-a amenajat o păstrăvărie), iar drumurile forestiere înlesnesc accesul către zone singuratice, de excepțională frumusețe peisagistică. **Zetea** (județul Harghita) următoarea așezare ce se ține de malul rîului, cu o atestare documentară din anul 1333, își păstrează și astăzi renumele de vechi centru forestier. Foarte aproape, lîngă satul aparținător **Sub Cetate**, a fost descoperită o cetate dacică, datînd dinaintea mileniului unu al erei noastre. Înălțimile care străjuiesc cursul superior al Tîrnavei Mari adăpostesc ruinele mai multor cetăți — unele, după opinia arheologilor, construite în timpul existenței statului dac, printre care și cea de la Zetea, altele de dată mai recentă. Ajunși la Sub Cetate (toponimul este edificator!) ne putem prelungi excursia pînă pe vîrful Mădăraș (1801 m) din masivul Harghita, unde vom întîlni o țesătură de poteci marcate, a căror direcție ne-o dezvăluie competent ghidul turistic al acestor munți.

După ce a străbătut zona «dealurilor înalte», începută din dreptul satului **Tîrnovița**, cînd adevărate chei în roca vulcanică, rîul lasă în urmă munții și, de la **Brădești**, intră în Depresiunea Odorheiului, în plin peisaj subcarpatic. Înainte de a străbate Odorheiu Secuiesc, rîul Tîrnava Mare primește un nou afluent important: Bușpacul. Pe firul văii sale vom trece pe lîngă urmele așezării romane de la **Tibod**, pentru a ajunge la **Dealu**, sat cu vechi tradiții de arhitectură populară. Pe platoul de deasupra lui, la 900 m altitudine, primăvara ni se desfășoară la picioare un covor de 50 ha cu flori de narcise. **Odorheiu Secuiesc**, primul oraș de pe acest traseu este totodată un prim nod rutier important, întrucît către el se îndreaptă drumurile ce vin de la Gheorgheni, Sighișoara, Sovata și Miercurea Ciuc. Orașul este înconjurat de dealuri presărate cu vechi urme de istorie. Cetatea de pe dealul Bud, de pildă, pe malul drept al Tîrnavei, păstrează urme ale unei așezări aparținînd culturii neolitice Cucuteni-Ariușd. Alte dovezi de viețuire materială descoperite prin apropiere i-au întărit lui Vasile Pârvan convingerea că ne aflăm pe locul uneia dintre cetățile lui Burebista. La poalele aceluiași deal, romanii au construit castrul cohortei I Ubiorum, peste care avea să se înalțe mult mai tîrziu zidurile cetății Odorheiului (sec. XV), distrusă și refăcută în mai multe rînduri de-a lungul evului mediu. Astăzi nu se mai văd decît fragmente din fundație, precum și ruinele cîtorva ziduri și bastioane. Și pe dealul vecin, Cădișeni, a existat o cetate a cărei origine a rămas încă necunoscută; în sfîrșit, cine va urca pe Piatra Tărcii, va avea de la înălțimea de 800 m frumoasa panoramă a văii Tîrnavei Mari. Muzeul orășenesc adăpostește un număr însemnat de exponate în care se regăsesc pagini din trecutul acestor meleaguri, [...] tative ale breslelor meșteșugărești, o valoroasă colecție numismatică și o alta de etnografie, lucrări ale pictorului odorheian Barabás Miklós. Un hotel și un popas turistic oferă găzduire celor ce vor să rămînă pentru mai multă vreme aici, să viziteze cele două mici stațiuni balneare situate în apropierea orașului: **Sărata-Odorhei** (pentru afecțiuni reumatismale și ginecologice) și **Băile Seiche** (recomandate în tratarea reumatismului și a bolilor de stomac). Drumul deschis pe valea Pîrîului Sărat trece prin cunoscutul centru de olari de la Corund, ajungînd pe malul Tîrnavei Mici, la Sovata. **Feliceni** (cetate țărănească din sec. XV, refăcută două sute de ani mai tîrziu) și **Tăureni** sînt următoarele localități pe Tîrnava Mare, așezate la confluența acesteia cu pîraiele Gorom și, respectiv, Cireșeni. Rîul își îngustează din nou albia, trecînd pe lîngă gospodăriile locuitorilor din **Mugeni**. Dacii au trăit și ei pe vatra acestui sat, fapt dovedit cu prilejul unor prețioase descoperiri arheologice: dintr-o așezare din sec. III—IV e.n. cu urme de locuințe din chirpici au fost scoase la iveală fragmente ceramice dacice (lucrate cu mîna) și romane (lucrate la roată), precum și — observație extrem de interesantă — ceramică de factură gotică, atestînd continuitatea de viețuire a așezării și în «mileniul mut» al migrațiilor. Cetatea țărănească (sec. XIV) din această comună adăpostește un valoros monument istoric conceput în stil romanic; pe pereții naosului se păstrează pictura originală, de factură gotică, dar cu influențe italiene și bizantine. «Bazinetul depresionar» al Lutiței este numele următorului cadru geografic pe care-l străbate rîul. Satele **Lutița** și **Porumbenii Mari**, dețin, la rîndu-le, cetăți țărănești, iar **Porumbenii Mici**, o așezare înscrisă în cultura Wietenberg, peste care s-au suprapus ulterior alte două așezări, din vremea ocupației romane și, respectiv, din secolele VI—VII. La Betești, Tîrnava Mare primește unda bogată a rîușorului Feernic. Pe valea acestuia și a pîraielor pe care le adună în cale se înșiră mai multe sate; ne vom îndrepta atenția numai asupra **Cobăteștilor**, unde se află un mare vulcan noroios, și **Simoneștilor**, important pentru vestigiile sale arheologice, ecolecționate din neolitic și epoca bronzului, pînă pe vremea romanilor și, mai apoi, din perioada de formare a poporului român. Mărturii arheologice de interes științific au fost detectate și pe raza altor localități harghitene din bazinul superior al Tîrnavei Mari: **Betești, Mihăileni, Doboșeni, Cehețel, Sălașuri, Rugănești** ș.a. O parte din ele, precum și un număr impresionant de exponate, reprezentînd felurite domenii ale științelor naturii, pot fi văzute în Muzeul din **Cristuru Secuiesc**. În acest oraș și-a petrecut ultima noapte de viață poetul maghiar Petőfi Sándor. O placă fixată pe zidul casei Gyarafis care l-a adăpostit, îi cinstește memoria. În preajma comunei **Vînători** (județul Mureș), consemnăm confluența pîrîului Scroafa. Toponimul, datorat nu știm cărei întîmplări, ne-ar fi determinat, poate, să-l ocolim, dacă nu și-ar fi croit albia pe lîngă cîteva așezări încărcate de tulburătoare pagini de istorie. Primul întîlnit în cale este satul **Roades** (județul Brașov): altarul bisericii din incinta cetății sale țărănești este sculptat și pictat de unul dintre cei mai reputați artiști transilvăneni din evul mediu, Veit Stoss cel Tînăr. În **Bunești** (județul Brașov), interesul pentru o cetate țărănească din veacul al XVI-lea, **ale cărei galerii din lemn sînt** dublat de un muzeu sătesc [...] populară, [...] cu un deceniu în urmă. **Mihai Viteazul** (sat, com. Saschiz, județul Mureș), un nume simbolic, păstrează cu pioșenie amintirea unor iluștri voievozi ai țărilor române — Petru Rareș, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Radu Șerban — care au trecut pe aici. În **Cloașterf** (sat, comuna Saschiz, județul Mureș), cetatea țărănească deține cîteva obiecte de preț, printre care un potir de aur (sec. XIV) și numeroase piese de mobilier (sec. XVI—XVIII). În sfîrșit, aproape de confluență, comuna **Saschiz**, cu argumentele sale de vechime. Înscrisă în actele oficiale la 1305, apare un secol mai tîrziu (1419) cu statutul de oraș, în care se dezvoltă comerțul și atelierele meșteșugărești. Breasla olarilor ne-a dat acum aproape trei sute de ani frumoasele vase cu dantelăria albastră, lucrate în tehnica sgrafitocobalta. Cetatea țărănească este anterioară secolului al XV-lea. Din **Vînători**, sat așezat pe malul Tîrnavei, un drum de țară înaintează pe valea pîrîului Rogoz pînă la **Boiu**, veche așezare românească, pe vatra căreia dacii și-au durat cetatea de la «Dealul Dobilora». Numele **Albeștilor** apare scris odată cu cel al Saschizului la 1305. Aici a avut loc, la 31 iulie 1849, bătălia dintre armata revoluționară a generalului Bem și trupele rusești, venite să înfrîngă revoluția. În timpul luptei și-a pierdut viața Petőfi Sándor, aici aghiotantul lui Bem. În 1966, la Albești a fost organizat un muzeu memorial care cuprinde, printre altele, ediții ale volumelor sale de poezii, copii după manuscrise, traduceri în limba română. **Sighișoara**, «Perla Tîrnavelor», cel mai important centru turistic de pe cursul acestui rîu, se află la numai 5 kilometri. Nu vom insista asupra prezentării municipiului de șapte ori centenar — am făcut-o în mai multe rînduri în paginile revistei — așa că ne vom continua drumul către Mediaș. Nu înainte de a face o abatere pe valea pîrîului **Saeș**, care își încredințează apele sale Tîrnavei chiar pe teritoriul Sighișoarei. Înaintînd către izvoare, vom întîlni mai întîi satul omonim, cu un bazin de turbă conținînd interesante fosile, apoi **Apoldul**, bogat și el în fosile sarmațiene. Cetatea țărănească, în mod sigur mai veche decît anul 1504 cînd e înregistrată în evidențele Sighișoarei, se bucura de o bună poziție strategică, fapt ce i-a amplificat sistemele de apărare, oferindu-ne un exemplu original de aplicare a unui plan militar defensiv. În amonte, ultima așezare este **Daia**, cu urme de locuire din neolitic, apoi din timpul dacilor liberi. Principalul său obiectiv turistic, cetatea țărănească, poartă amprenta unor stiluri arhitectonice diferite, reflectînd de fapt principalele sale momente de existență desfășurate pe o distanță de patru secole. Tronsonul de drum dintre Sighișoara și Mediaș, înscris îndeaproape pe lîngă albia Tîrnavei Mari, măsoară 32 km. Serpentinele de la Hula Daneșului (cu un bun popas turistic) ne oferă o plăcută priveliște asupra văii rîului care înaintează către apus, [illegible] apoi printre casele satului **Daneș**. Pînă la Dumbrăveni, Tîrnava mai adună debitele modeste ale pîraielor **Criș** (satul cu același nume deține un castel socotit drept unul dintre cele mai însemnate construcții civile aparținînd stilului Renașterii transilvănene), Seleuș, Mălîncrav, Valchid. De-a lungul acestei ultime văi, în localitățile **Copșa Mare** și **Valchid** (sate din județul Sibiu), se găsesc două cetăți țărănești, prima ridicată în secolul al XIV-lea, cealaltă cu două sute de ani mai tîrziu, ambele cuprinzînd

elemente notabile de arhitectură monumentală. Dintre edificiile orașului **Dumbrăveni** ne rețin atenția castelul Apafi (1563), pe fațadele căruia apar ocnițe de influență muntească și moldovenească, precum și operele de artă, creații ale unor pictori și sculptori venețieni, care împodobesc marea biserică armeano-catolică; la construirea ei (1785—1790), fiecare locuitor a fost nevoit să lucreze cîte o zi pe săptămînă. Patru kilometri mai departe, la **Saroș pe Tîrnavă**, un drum local face legătura cu **Biertanul**, așezare în care omul a cunoscut înflorirea civilizației hallstattiene, stăpînirea romană și perioadele de dinainte și după migrațiile popoarelor. Un «donarium» din bronz, aparținînd secolului al IV-lea e.n., descoperit aici, aduce o importantă dovadă despre începuturile creștinismului la daco-romani. Atestat documentar la 1283, Biertanul cunoaște în veacurile următoare o puternică dezvoltare economică, ilustrată, printre altele, de capacitatea organizatorică a principalelor bresle meșteșugărești. Cetatea sa țărănească trece drept unul dintre cele mai izbutite construcții transilvănene de acest gen. O situație materială asemănătoare au cunoscut-o la un moment dat breslele croitorilor, cizmarilor, olarilor, butnarilor, rotarilor, fierarilor, lemnarilor și țesătorilor din **Ațel** (pe pîrîul cu același nume, care întîlnește Tîrnava în apropiere de Brateiu). Cetatea țărănească de aici a făcut parte din planurile strategice ale regelui Matei Corvin. **Brateiu** își leagă numele de existența unei mare rezervații arheologice. Pe terasele Tîrnavei au fost descoperite succesiv numeroase morminte de incinerație aparținînd unei comunități daco-romane, un alt grup de morminte de incinerație, și de inhumare datate în secolele VI—VIII, iar în preajma cimitirelor, urmele a peste 100 de locuințe. **La Dîrlos**, pe malul drept al Tîrnavei, s-a născut, la 14 decembrie 1872, Ilarie Chendi. De aici, ca și de la **Buzd** (cu una dintre cele mai interesante biserici fortificate edificate în sec. XV) se zăresc turnurile impunătoare ale cetății Mediașului. Vom face un popas mai mare la **Mediaș** pentru a-i vizita vechile monumente, muzeul, zonele de odihnă din împrejurimi (vezi R.P. nr. 5/1979). Două pîraie, Moșna și Nemșa își unesc cursul, străbătînd o parte din oraș înainte de a se vărsa în Tîrnava. Localitățile omonime, situate la mică distanță de Mediaș pot reține atenția turistului: **Moșna**, un «opidum» în secolul al XV-lea (de cînd datează și cetatea țărănească) este locul în care și-a petrecut ultimii doi ani de viață, înainte de a fi executat în **1849**, iluministul transilvănean Ștefan Ludwig Roth; **Nemșa**, vechi centru de ceramică săsească, este satul în care s-a născut și a desfășurat un deceniu de activitate același Ștefan Ludwig Roth. **Tîrnava**, singura localitate care și-a luat numele rîului, conservă urmele unei cetăți dacice de pămînt care continuă forme neîntrerupte de viețuire omenească din neolitic. Altarul recupe-

continuare în pag. 15

NICOLAE DOCSĂNESCU

TRASEE TURISTICE ÎN MUNȚII GURGHIU - HARGHITA

Principalele trasee turistice în zona centrală a masivului vulcanic Harghita conduc spre cabana Mădăraș (situată la altitudinea de 1 623 m) avînd ca puncte de plecare așezările de la izvoarele Tîrnavei Mari: a) din stațiunea Harghita-Băi (altitudine 1 350 m — situată la 8 km. de pasul Vlăhița-DN 13 A) — pe sub vîrful Harghita Ciceului 1 671 m. — sub vîrful Harghita Racoșului 1 758 m — stîna «La Izvoare» — 1 610 m — sub vîrful Harghita Mădăraș (1 801 m — cel mai înalt vîrf al masivului) — cabana Mădăraș-marcaj bandă albastră, durată 2—3 ore (curse regulate din Miercurea Ciuc — Pasul Vlăhița — Stațiunea Harghita Băi — 23 km.); b) din comuna Căpîlnița (DN 13 A, la 2 km. de Vlăhița) pe pîrîul Sarbii — Colțul Negru 1 463 m — cabana Mădăraș, marcaj bandă albastră — durata 4 ore; traseul marcat continuă spre vîrful Harghita Mădărașului și coboară în stațiunea Harghita-Băi; durata întregului circuit — 7—8 ore, cu variantă de coborîre în Vlăhița — marcaj bandă roșie; c) din Subcetate (DJ 122A Odorheiu Secuiesc-Gheorgheni drum local pe valea Ivo — confluența cu Sicaș (Tîrnava Mare) — Valea Filia cabana Mădăraș-marcaj bandă albastră, durata 3 ore; d) din localitatea Racu (comuna Siculeni DN 12 Miercurea Ciuc-Gheorgheni) spre cabana Mădăraș, prin băile calde Racu-«Cetatea Racoșului»-Fîntîna Berbecilor — marcaj bandă galbenă, durata 5 ore. În zona sudică a masivului Harghita, Cheile Vîrghișului și Complexul carstic Merești, sînt accesibile pe drumul local ce leagă DN 13A de Băile Chirui (6 km.).

În MUNȚII GURGHIULUI traseele turistice au ca punct de plecare stațiunea Sovata, conducîndu-ne spre cel mai înalt vîrf al masivului — Saca 1 777 m. Legătura între izvoarele Tîrnavei Mari și partea centrală a Gurghiului se poate face prin Valea Vărșagului — vîrful Șumuleul Mare 1 553 m — vîrful Sacca — marcaj punct roșu, durata 5—6 ore; din vîrful Sacca drumul de creastă conduce prin vîrful Amza 1 694 m, spre Pasul Sicaș — în munții Harghita (nord) sau în coborîre spre Sovata pe variantele marcate cu bandă albastră și punct roșu durata 7—8 ore.

● **TRASEUL NAUTIC** pe Tîrnava Mare se poate realiza după ce rîul a primit apele Brădeștiului și ale Bușjacului, începînd din Odorheiul Secuiesc. În mai-iunie, la începutul sezonului de drumeție nautică, rîul poate fi coborît chiar de la ieșirea din cheile tăiate în zona Zetea — Tîrnovița (5 km, amonte de confluența cu Brădești); mai tîrziu în toiul verii, abordarea rîului cu ambarcațiuni gonflabile, ușoare, de tipul caiac-canoe sau bărci pneumatice obișnuite se poate face de la ieșirea din bazinetul depresionar al Odorheiului Secuiesc (Tăureni-Mugeni). După ce părăsește zona colinelor înalte, Tîrnava, lipsită de spectacolul apelor repezi cu praguri și cascade clocotitoare, oferă posibilitatea unui traseu nautic calm, realizabil în 3—4 etape, însumînd aproximativ 130 km (între Odorheiul Secuiesc și Blaj), fie pînă la confluența cu Tîrnava Mică, fie pînă la Mureș. Să începem coborîrea de la Odorheiul Secuiesc: în prima zi, în 5—6 ore, depășim localitățile Feliceni, Tăureni, Mugeni, Aluniș, Porumbenii Mari și Mici și instalăm tabăra la confluența cu Fernicul, în imediata apropiere a Cristurului Secuiesc, după ce am parcurs 24—26 km. Etapa a doua ne poartă pe largile meandre din zona depresionară Vînători-Albești, încheindu-se la Sighișoara, după un parcurs de 28 km., drumul pe apă, străjuit de coline domoale, acoperite de livezi, cu casele răsfirate pînă departe în zare, cu grădini înșiruite pe mal, ne poartă în a treia zi pînă la lacul Brătei. După ce am lăsat în urmă digurile și malurile terasate ale Sighișoarei, păstrăm aproape o oră imaginea cetății ce pare a ne supraveghea de pe înălțimile Dealului Cetății, fiecare meandră a rîului readucînd-o în fața ochilor; trecem prin apropierea Danesului și Hoghilagului, depășim Dumbrăveni și confluența cu Biertanu — pîrîul Fîntîna Vețeului, încheind etapa după un parcurs de aproximativ 30 km (5—6 ore). Ultima etapă, pe ape liniștite, cu largi meandre, ne duce la Mediaș; traseul nautic poate fi continuat încă două etape pînă la confluența cu Tîrnava sau Mureș; în prima zi parcurgem circa 35 km pînă la Micăsasa, următoarea etapă, și ultima din drumul pe ape, ducîndu-ne la pieptul Mureșului de la Blaj. Tîrnava Mare, cu ape greoaie, unduindu-se leneș, se pregătește de întîlnirea cu Mureșul, obligîndu-ne să vîslim din plin, pe ultimii kilometri, după întîlnirea Tîrnavelor (la Blaj), depășim pe rînd Crăciunelu de Jos, Cisteiu și Mihalțul și dăm «bună ziua» Mureșului, rîu pe care-am navigat prin paginile revistei în lunile iulie-august.

DAN PASERE

APA PENTRU VIITOR (VII)

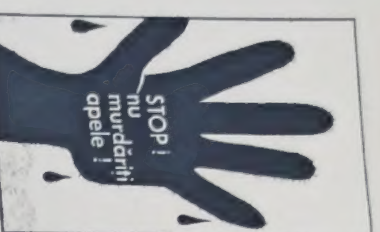

Articolul 10 din Legea Apelor afirmă: *«In vederea protecției apelor ca factor natural al mediului înconjurător și ca element de bază pentru viață și desfășurarea activităților social-economice, poluarea în orice mod a apelor este interzisă și sancționată de lege»*, definindu-se apoi poluarea și precizîndu-se răspunderile ce revin tuturor beneficiarilor apei. Lucrurile par clare și mai ales simple. E de mirare însă că tocmai aceste lucruri clare și simple ne scapă. «Cea ce este curat, n-are trebuință de spălat» — spune proverbul. A spăla apa, sigur, pare un nonsens. Și totuși, puțini sînt astăzi pe glob fericiții care mai pot folosi direct apa naturală. Cum am mai spus-o, ei fi sînt date avatarurile epocii moderne și industrializate, trebuie tratată, filtrată, purificată. Numai că una este purificarea apei naturale, ca s-o facem apă pentru atît de diversele utilizări și alta re-re-repurificarea ei după ce-am folosit-o în fel și chip și a devenit, de fapt, «apă uzată». Industria modernă — cea pe care o invocăm atît de des în legătură cu fațetele poluării — utilizează doar 10% din apa preluată în scopuri tehnologice, restul de 90% întorcîndu-se la sursă, de pildă — în rîul din care provine. Cum se reîntoarce însă? Care e calitatea ei? Oricum, o alta decît cea inițială. «Vasul curat spune în ce mîini a picat» — mai zice un proverb. Cu alte cuvinte, apa poate povesti singură — cu această altă calitate a ei — prin ce mîini a trecut. Și uneori povestea ar suna înfricoșător...

Fără îndoială, orice om ar fi șocat dacă ar auzi un medic recomandîndu-i pentru anchiloza sau artroza de care suferă, în loc de un tratament salvator, o... cură nouă. Totuși, în materie de ocrotire a apelor, mulți au atitudini asemănătoare cu cea a bizarului medic din parabola noastră. Căci atunci cînd nu se ignoră direct problema calității apei (însăși Legea Apelor prevede sancțiuni doar pentru cei care folosesc necorespunzător stațiile de epurare, nu și pentru cei care nici măcar nu le-au instalat!), se observă, totuși, o bagatelizare a ei, sintetizată în vorba de duh pe care unii ingineri o cunosc și o rostesc: «La proiectul unei noi investiții, protecția calității apelor e ultima care se adaugă și prima care se taie. În sfîrșit, în cel mai bun caz, capitolul protecția calității apelor nu e tăiat. Stația de epurare se construiește. Acum se cheamă că avem clirje, ce ne mai pasă de reumatism?!»

Am încercat să aflăm cum s-a consolidat în decursul anilor — în ciuda unei legislații excelente — convingerea că «apa suportă orice». L-am întrebat pe tovarășul *Tudor Enăchescu*, inginer principal în Direcția planurilor de amenajare și folosire a apelor din C.N.A., care lucrează de 24 de ani numai în acest domeniu, ce mutații principale s-au petrecut între anii de pionierat, prin '50, și ziua de astăzi.

— Cu 30 de ani în urmă — cînd, pentru prima oară la noi, problemele apei au început să fie gîndite în ansamblu, la scara întregii țări — principala sarcină era încă organizarea cunoașterii resurselor. Prin anii '61—'62 s-a trecut la urmărirea oarecum sistematică a modului de folosire a apei și la acțiuni mai susținute de protecție a calității apelor. Din păcate, Comitetul de Stat al Apelor a fost desființat în 1968. Abia în 1971 a fost înființat Consiliul Național al Apelor, mai întîi în cadrul Ministerului Agriculturii și, din 1975, ca organism independent. O bună parte din vechile cadre, cu experiență în gospodărirea și protecția apelor, n-au mai putut fi readuse la C.N.A. Ori în acest domeniu trebuie cunoștințe de geografie, fizică, matematică, chimie, biologie, meteorologie, hidrologie și hidrogeologie, construcții hidrotehnice, instalații, silvicultură și agrotehnică, toxicologie și inginerie sanitară, mecanică și alte discipline. Italienii, care au vrut să înființeze o facultate de tehnologia utilizării apelor (water management), au constatat că toate cursurile necesare ar fi putut fi absolvite abia în... 11 ani! Revenind la starea și folosirea apelor noastre, e evident că în prezent lucrurile sînt cu mult mai complexe (ceea ce se poate citi și cu mult mai îngrijorătoare — n.n.) decît în urmă cu 30 de ani. Căci puternica dezvoltare social-economică a țării a impus, practic, folosirea tot mai intensă a resurselor de apă — în 1980 de 20 de ori mai mult decît în 1950 — ceea ce, din păcate, a condus și la o tot mai gravă poluare a apelor. Iar acest fenomen ar fi fost și mai evident, și mai dramatic, dacă în ultimii 10 ani am fi traversat o perioadă mai secetoasă; n-a fost așa, debitele abundente ale rîurilor au mai atenuat efectele poluării, prin diluție, dar — și din pricina altor cauze, între care despăduririle — am suportat inundații catastrofale. Anul trecut, de pildă, o ploaie de numai 20 de minute a dat, în Banat, crații pe două luni; bazinul hidrografic fiind restrîns, cotele au crescut rapid, iar pe un mic afluent al Begăi s-a ajuns la o viitură de 4 m, stăvilită abia la acumularea Surduc...

— Revenind la calitatea apei, cifrele ne spun că — odată cu cantitatea de apă folosită — a crescut și numărul stațiilor de epurare...

— Da, de la 200 în 1950 la aproape 3 700 în 1980. Dar stațiile de epurare acționează asupra unui efect, în timp ce Legea Apelor prevede clar ca să se acționeze asupra *genezei impurificării*, asupra cauzelor. Pentru că, de cele mai multe ori, ceea ce constituie impurificări pentru ape reprezintă, de fapt, importante materii prime necesare industriei. Dacă organizarea procesului de producție ar fi corectă, dacă pierderile tehnologice n-ar fi... proiectate, dacă... atunci n-am regăsi în apele uzate ceea ce ar trebui să se afle doar pe filiera producției. Anul trecut, de pildă, din 144 200 tone produse petroliere evacuate cu apele uzate au fost recuperate mai puțin de 100 000, restul s-a dus nu pe apa sîmbetei, ci pe rîuri vii, murdărind apele, făcîndu-le improprii pentru alte folosințe. Dincolo de asta, nu-i absurd ca astăzi, în regimul de economisire a țițeiului, să arunci anual aproape 50 000 tone de produse petroliere? Repet: trebuie acționat asupra cauzelor. Altfel vom continua să sufocăm capacitatea uzinelor de epurare — chiar dacă, prin eforturi costisitoare, vom spori numărul lor — cum se întîmplă astăzi, cînd din totalul de 9 miliarde m³ de ape uzate doar parțial epurate, iar 30% dintre ele ajung direct în cursurile de apă, degradîndu-le, scoțînd anumite porțiuni de rîuri din circuitul economic și dereglîndu-le pentru foarte mult timp echilibrul ecologic. Căci, să nu uităm, una era structura industriei noastre în 1950, alta e acum. Dacă pînă prin '65 stațiile de epurare puteau cuprinde, în mare majoritate, doar treapta mecanică, bazată pe reținerea gravitațională a suspensiilor și eliminarea lor sub formă de nămol primar, acum apele uzate sînt din ce în ce mai încărcate cu substanțe organice sau de sinteză, dizolvate sau în suspensii foarte fine, ceea ce face necesară treapta de epurare biologică — lucru mai complicat și mai costisitor. Mai mult, în apele uzate ale unor industrii de astăzi apar și substanțe greu biodegradabile, cum sînt fenolii sau ionii de metale grele — și, pentru a nu inhiba procesul de epurare biologică, acestea ar trebui reținute printr-o preepurare specializată, care să acționeze chiar la locul de producere a apelor uzate. Cum vedem, situația actuală, cînd — practic — admitem ca pe o fatalitate a progresului tehnic cauzele poluării, încercînd doar să limităm efectele ei, nu poate decît să adauge în viitorul imediat noi verigi în lanțul slăbiciunilor din gospodărirea apei, constituit acum din: *consum mare — folosire necorespunzătoare — epurare insuficientă...*

ANDA RAICU
MIHAI CREANGĂ

ECOURI

● *Liviu Coroianu* din Tălmaciu, jud. Sibiu: «Țin să aduc la cunoștință un caz grav de poluare a Văii Sadului, petrecut în ziua de duminică, 31 mai a.c. Din cauza spălării cazanelor la fabrica de bere din Sadu cu diverse chimicale, printre care și acid sulfuric, reziduurile fiind deversate în apă, a fost distrusă fauna piscicolă pe 8 km de rîu. În mai puțin de 15 minute, au murit peste 10 000 de păstrăvi.» ● *Ovidiu Marcu* din București, după ce ne trimite o listă cu marii poluatori ai aerului și ai apei, afirmă că «la Valea Călugărească, pe raza a vreo 20 de sate în jurul uzinei chimice, fîntînile au apă acidulată din cauza miilor de tone de acid deșeu, ce sînt vărsate fie în rîuri, fie în puțuri, în pămînt. Poate că și acel deșeu acid ar putea fi totuși valorificat...» ● O lungă și interesantă scrisoare ne trimite arh. *Dorin Boilă* din Alba Iulia. După ce enumeră cîteva teme fundamentale ale problematicii apei (efectele pe care le au barajele și alte obstacole artificiale asupra echilibrului biologic al apelor, complexele legături dintre despăduriri și viituri, dezechilibrele ireparabile comise prin transformarea unor suprafețe din Delta Dunării în ogoare cultivate, apa rea din estul Bărăganului și zona Buzăului, poluarea chimică și biologică produsă de unitățile agricole și zootehnice), pe care le consideră tratate astăzi necorespunzător, corespondentul nostru precizează că «poluarea a cuprins toate marile cursuri de apă din județul Alba, în special din cauza industriei: Mureșul de la Ocna Mureș și de la afluenți, Abrudel în amonte de Cîmpeni, Ampoiul de la Zlatna și Alba Iulia, Tîrnavele din orașele celorlalte județe...

Mulțumind tuturor corespondenților noștri, așteptăm și alte vești, dacă se poate — mai bune...

Consiliul Național al Apelor anunță că termenul de predare a lucrărilor pentru concursul de fotografii AQUA '81 a fost prelungit de la 15 septembrie pînă la 31 decembrie a.c.

Lecturi

NICOLAE DOCSĂNESCU
Valea voievozilor

Editura Albatros, 1981

Reportajul practicat de Nicolae Docsănescu se distinge în primul rînd prin sobrietate; prozele sale dedicate orașelor, satelor și oamenilor de azi devin cu discreție sondaje în istorie și în mod special în protoistorie. Ocolind poncifiul publicistic și fraza retorică, autorul acordă o atenție deosebită continuității, comentînd aspecte revelabile de la prima vedere, dar în același timp informîndu-se, apelînd la tratate de istorie, la studii de economie, la cercetări recente de arheologie, luînd interviuri unor specialiști, făcînd portretul fiecărui personaj ce joacă un rol în spațiul investigat.

În fiecare reportaj comentariul operează în permanență pe două planuri, unul al actualității și altul al trecutului încărcat de semnificații, planurile însă integrîndu-se într-o metaforă finală. Să luăm spre exemplificare primul capitol al cărții, dedicat stațiunii viticole Cotnari, care devine aproape o sinteză a tot ce s-a scris despre vestigiile neolitice ale locului (Cotnari-Cucuteni), despre mitul reformator în materie viticolă al marelui Burebista, despre umana oblăduire a vinului în epoca lui Ștefan cel Mare, despre permanența noastră în istorie dovedită prin tot ce s-a făcut și se face la Cotnari. Cetățile descoperite de arheologi pe Dealul Cătălina sînt socotite un fel de Acropole dacic, atestînd strecerea prin istorie a strămoșilor noștri, confirmînd și reconfirmînd gradul înaintat de civilizație la care ajunseseră locuitorii acestor meleaguri cu multe secole înaintea erei noastre și cu mult înaintea altor popoare.

Ca să dovedească vechimea românească la Cotnari, Nicolae Docsănescu nu adună cantități mari de documente arheologice, ci apelează la documentul unicat simbolic, pornind de la un desen în spirală aflat pe vasele policrome descoperite la Cucuteni. Spirala, fiind simbolul viței de vie (cîrcelul) dovedește că aici s-a cultivat vița de vie încă de pe la mijlocul neoliticului.

Tot în protoistorie sîntem conduși și în alte reportaje arheologice (pornind, desigur, de la prezent) printre care citez pe cel intitulat **Între Grădiștea Muncelului și Cugir**. Reportajul face, aici, avînd ca punct de plecare descoperirile recente, o rectificare importantă în legătură cu sistemul de apărare al dacilor și anume transcrie concluzia arheologilor: Sarmizegetusa a fost cetatea centrală de apărare a lui Decebal, dar în jurul ei au existat și alte cetăți mai mici, ca un fel de constelație inexpugnabilă, ca de exemplu Singidava, Cugirul de azi. O mare parte a reportajului de la Cugir se ocupă de mormintele dacice, bine conservate aici. Putem spune că paginile despre morminte sînt de o frumusețe sobră, cu un ton stilistic de ceremonial.

Tot în plină istorie ne găsim și în reportajul titular al cărții, cel despre Valea voievozilor, de lîngă Tîrgoviște, o vale pe al cărui fir se prelinge un drumeag ascuns de păduri, pe unde și-au abătut adeseori pașii domnii Țării Românești. Pași liniștiți, de tihnă, și meditație, ori, dimpotrivă, pași agitați, precipitați, către ascunzișurile munților, unde se făureau planuri de apărare, aproape totdeauna hotărîtoare întru alungarea dușmanului, de fiecare dată mai sîngeros și mai pustiitor.

Fie poposind la Bărbătești în Vîlcea, fie trecînd prin satele bănățene sau prin munții Vrancei, vorbind despre «Mărul Negru de pe Orăștie» sau despre «Emblema corbului din piatră», Nicolae Docsănescu face un reportaj al perenității noastre pe acest pămînt numit România.

EMIL MANU

DR. GHEORGHE BARBU
Turismul și calitatea vieții

Editura politică, București, 1980

Recunoscut cercetător în domeniul turismului, dr. Gh. Barbu și-a propus în cartea sa să abordeze una dintre cele mai importante probleme ale anilor noștri: **calitatea vieții, ca fenomen ce cuprinde intrinsec și turismul.**

Arătînd dezvoltarea impetuoasă a turismului și rolul lui asupra unor sectoare ale economiei naționale, autorul folosește aprecierile unor personalități din viața internațională ca să demonstreze că «turismul este o activitate economică ce se va plasa, foarte probabil, în anii '80, pe primul loc al industriilor lumii» (Giovanni Agnelli, președintele firmei FIAT, într-o scrisoare către secretarul general al OMT).

Dezvoltarea turismului este strîns legată de dezvoltarea economică a unei țări și, în felul acesta, se evidențiază faptul că numai construcția socialistă în România a putut să dea amploare și activității turistice. Autorul preia exemple din zonele țării care au cunoscut o amplă dezvoltare pentru nevoile turismului intern și internațional, arătînd că în mod continuu documentele de partid și de stat includ și problemele turismului, ca indicator al calității vieții. În carte se remarcă, pe bază de aprecieri autorizate, că turismul este un fenomen obiectiv căruia i se cercetează aspectele teoretice și practice; se arată cifric evoluția solicitărilor pentru nevoi de odihnă și tratament ale oamenilor muncii din România, începînd din anul 1950 și pînă în anul 1978, cînd numărul acestora a crescut de aproape 10 ori; se ocupă de fiecare din factorii cauzali și favorizanți care contribuie la dezvoltarea turismului în general și în țara noastră în special.

Contribuția turismului la calitatea vieții este evidențiată de autor într-un capitol separat în care demonstrează cum turismul constituie un suport al odihnei și al sănătății, un atribut esențial al procesului de cunoaștere, și în același timp un factor de educare estetică și etică a oamenilor.

Realizarea unui turism modern, care să contribuie la ridicarea calității vieții, depinde, în mare măsură, de modul cum sînt făcute prestațiile turistice, arată autorul, de gradul de pregătire și de seriozitate al lucrătorilor din turism. De asemenea, se remarcă necesitatea păstrării cu strictețe a tuturor bunurilor naturale sau create de societate, puse la dispoziția turismului, pentru ca turiștii din prezent și din viitor să poată beneficia de ele în ridicarea calității vieții lor. Fără a cita în mod expres rolul social al turismului, se deduce din întreaga lucrare că a ridica prin turism calitatea vieții este o măreață operă socială.

Cartea lui Gh. Barbu se recomandă ca o lucrare de referință ce răspunde cerințelor actuale, prevăzute în documentele elaborate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român.

STELIAN STREJA

Mișcarea ideilor

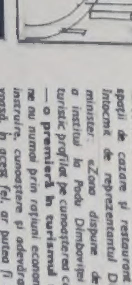

PRIN MUNȚII TĂCUȚI

Este îndeobște cunoscută activitatea pe care speologii amatori o desfășoară, cu deosebire în ultimii 4—5 ani, pentru îmbogățirea patrimoniului subteran al țării noastre, descoperind, cartînd și clasificînd un număr impresionant de peșteri. Unul dintre acești neobosiți căutători ai palatelor naturale din adîncuri, cîmpulungeanul **Ioan Dobrescu**, *pune în discuție, dintr-un punct de vedere personal, necesitatea ca de frumusețea acestor daruri ale naturii să se poată bucura cît mai mulți oameni: «Explorînd și ecamînd statistic peșteri și avene, susține el, dar fără să le utilizăm rațional, organizat, pentru a le face cunoscute, înseamnă că zadarnic le rămîn frumusețile și în van va fi strădania noastră». Am citat o frază din scrisoarea pe care președintele cercului speologic din Cîmpulung a adresat-o conducerii Ministerului Turismului în care își exprimă dorința să contribuie la includerea în circuitul turistic național a unor obiective carstice din zona Muscelului, propunînd amenajarea, cu cheltuieli modeste, a unor peșteri și sectoare de chei din zona Rucăr-Podu Dîmboviței.*

Dincolo de caracterul subiectiv al unora dintre recomandări (o comisie din care a făcut parte și un reprezentant al Ministerului Turismului s-a deplasat la Podu Dîmboviței pentru a discuta la fața locului fiecare propunere), scrisoarea lui Ioan Dobrescu ne-a reținut atenția pentru cel puțin două lucruri importante. Primul, ne relevă cîmpul fertil al inițiativei, efervescența minții, dorința unui pasionat îndrăgostit de natură, pe care-l cunoaștem astfel de multă vreme, de a fi util în orice împrejurare. Al doilea, ne dezvăluie o idee originală, cu certe perspective de a fi pusă în practică în regiuni cu mare densitate turistică: amenajarea combinată peșteri-chei, acolo unde formele de relief permit acest lucru.

Ideile speologului amator din Cîmpulung au în principal în vedere amenajarea pentru turism a peșterilor [...] «Urșilor» și «Lupului», precum și a Cheilor Mari ale Dîmboviței. Nu vom intra în amănunte privitoare la viitorul turistic al peșterilor amintite [...], vom stărui asupra propunerii inedite prin care se asigură accesul turiștilor într-o zonă de inegalabilă frumusețe — de fapt un complex de chei alcătuit din Cheile Dîmboviței, Cheile Cheiței, Cheile Ghimbavului, Cheile Croitului, Cheile Orăției. Deschizîndu-se la intrarea în Rucăr, Cheile Mari trec printre cele mai spectaculoase și mai magnifice formațiuni de acest fel din țară. Înălțimea pereților variază între 150 și 350 de metri, din loc în loc ei sînt întrerupți de canioane, vîlcele, săritori, circuri, cu păduri de foioase și conifere aflate într-un dialog neîntrerupt cu stînca de calcar. Străbătîndu-le pe partea superioară, ni se va deschide o splendidă panoramă asupra împrejurimilor, dominate de bogăția unei vegetații specifice. Liliacul din care nu lipsesc floarea de colț, campanulele. În momentul de față, cheile nu sînt accesibile decît celor ce folosesc albia rîului, navigînd cu ambarcațiuni ușoare sau, pe jos, vînătorilor, pescarilor și speologilor, dar numai cînd apa nu este mare, pentru a putea fi trecută de pe un mal pe celălalt. În urmă cu treizeci de ani, exista un podeț din șine de fier fixate în perete (peste care a fost așternut pavajul de scînduri), necesar plutitului pe Dîmbovița, dar folosit în egală măsură și de turiști. O dată cu degradarea podului, cheile au rămas practic fără vizitatori. Pentru a le străbate de la un capăt la celălalt pe jos, sînt necesare 2—3 ore, traseul incluzînd și confluența cu Cheile Ghimbavului, după care pădurile bordează albia rîului, urcă pe brîne pentru a privi de la înălțime frumusețile văii, pentru ca în cele din urmă să coboare împreună cu Dîmbovița la intrarea în Rucăr. Sugestiile de amenajare prevăd construirea cîtorva tronsoane de podețe, poteci de acces spre unele peșteri învecinate, darea în folosință a unui popas turistic, cu spații de cazare și restaurant etc. Citez din referatul întocmit de reprezentantul Direcției de investiții din minister: «Zona dispune de reale valențe pentru a institui la Podu Dîmboviței un obiectiv economico-turistic profilat pe cunoașterea carstului din zonă. Acțiunea **— o premieră în turismul românesc —** *s-ar impune nu numai prin rațiuni economice, ci și ca un mijloc de instruire, cunoaștere și adevărată refacere fizică și nervoasă. În acest fel, ar putea fi supravegheat și îndrumat marele flux turistic estival angrenat pe culoarul Rucăr-Bran». Iată și angajamentul lui Ioan Dobrescu, luat în numele cercului speologic «Piatra Craiului»: «În această acțiune pot fi antrenați silvicultorii, consiliile populare din zonă, vom da un ajutor efectiv și noi, speologii amatori, conștienți că amenajarea va fi complexă, cu un înalt grad de funcționalitate. Există toate condițiile, există certitudinea că această inițiativă merită să fie înfăptuită, spre folosul oamenilor».*

Așteptăm cu interes ziua inaugurării noilor obiective turistice de la Podu Dîmboviței, precum și alte propuneri, eventual cu alte soluții de valorificare a inepuizabilului patrimoniu natural al țării noastre.

NICOLAE DOCSĂNESCU

Părinții

noștri,

Carpații

PE DEALURILE IBĂNEȘTIULUI CRESC FLORILE DORULUI

Văd, din autobuzul care intrase pe Valea Gurghiului de o jumătate de oră, tabla indicatoare a comunei Ibănești și la prima oprire dau să cobor. Mi se spune că nu aici, la Podul Hodacului, ci mai departe, din centru, unde-i Consiliul Popular și Magazinul Universal. Îl căutam pe profesorul Mera; și mi s-a spus iar că mai am drum bun pînă acolo, drept care cineva se oferă să mă ia cu mașina mică. Șoseaua (D.J. 150 A, Reghin — Lăpușna) face dese curbe, străjuită de case lîngă casă, apoi gospodăriile devin tot mai rare, pierzîndu-se sub burnița pe înverzitele dealuri. Da, tipica imagine a satelor împrăștiate, vetrele noastre de statornicie și continuitate în spațiul carpatin, implantate la poale de munți, sub streșinile pădurilor colinare, pe firul unor ape mai mult sau mai puțin repezi. Afluent al Mureșului, Gurghiul primește în această zonă pîraiele Tisieu, Tireu, Isticeu, Pietroasa, Sirod, Sebiș, formînd o Vale cu entitate geografică distinctă, comuna-i înconjurată de dealurile Cetățuia Mică și Mare, Pietricica, Gropile, Dîlma lui Filip, Piatra Orșovei (adevărat străjer de pază), Piciorul cel Lung, Pîrîul cel Mare, Dulcea, Zimț (creste golașe cu colți ascuțiți), Tisieu, Fața Runcului, Tireu, Dumbrava, Piatra Arsiței, Coasta Hodacului.

Drum în istorie

— În această depresiune, adevărată cetate naturală, îmi mărturisea profesorul de istorie **Eugen Mera**, s-a dezvoltat din timpuri vechi o obște românească foarte puternică, formînd, ca și în alte părți, ceea ce numea Nicolae Iorga «Romanii populare»...

Sub cristalul de pe biroul gazdei văd mai multe tăieturi din ziarul județean, purtînd semnătura sa. Sînt articole despre descoperirile arheologice și cercetările privind viețuirea acestor meleaguri încă din neolitic, apoi în epoca bronzului și-n Hallstadt; apoi mărturii din perioada statului dac și a secolelor romanizării. În micul muzeu al Școlii generale nr. 2, unde-s profesori soții Elena-Maria și Eugen Mera, mă conving mai tîrziu de «comorile» locale: topoare de piatră și de bronz, fragmente de vase ceramice etc. Aveam să aflu de două legende bătrînești, în care se vorbea că, într-un anume loc din Pietroasa, noaptea ies flăcări din pămînt, că ar exista o «comoară cu sorocu», adică ea poate fi descoperită numai cînd îi vine... sorocul; de demult, doi săteni au încercat s-o dezgroape, dar au rămas strîmbi și numai după ce au acoperit-o la loc și-au revenit, ca prin minune...

— Pe Pietroasa s-au descoperit la începutul secolului două urne, care pot proveni dintr-un mormînt de incinerație dacic. Știind despre existența limesului roman și a castrelor romane de la Brîncovenești — Călugăreni (lîngă Sovata), care teoretic trecea prin zona noastră, mi-am propus să dau peste măcar o urmă — cetate, punct fortificat, punct de observație. Și ne-am oprit la Cetățuia Mică, deoarece chiar numele era un indiciu. Eforturile ne-au fost răsplătite din plin: un «burgus» roman, indicat de o numeroasă ceramică, așteaptă acum să-l punem în evidență, bineînțeles cu sprijinul specialiștilor, care trebuie să organizeze aici săpături sistematice... Apoi, zona aceasta dacoromanizată a fost martora pătrunderii slavilor, care, se știe, se așezau pe lîngă sau în interiorul localităților existente, intrînd în contact nemijlocit cu populația băștinașă, împrumutînd unii de la alții cuvinte, unelte, meșteșuguri, obiceiuri, forme de organizare.

Lucrînd de cîțiva ani la monografia comunei, profesorul Mera îmi arătă zeci de fișe, documente în copie, studii mai vechi sau recente. Prima atestare este în 1453, sub forma «Libanffalva», localitatea făcînd parte din domeniul lui Iancu de Hunedoara; etimologia acestui cuvînt maghiarizat, care înseamnă «satul lui Iubu sau Ivan», ar fi: Iubu-Liuban-Iban-Ibănești; localități cu același toponim mai sînt în județele Botoșani și Vaslui. Vechimea așezărilor românești din Valea Gurghiului, mult anterioare stăpînirii maghiare asupra Transilvaniei, este demonstrată și de numele Solovăstru, Jabenița și Hodac, sate ce-și pierd începuturile în negura vremurilor, și ele împrăștiate pe înălțimi, precum dacii trăiau nedeslipiți de munți, după afirmația scriitorului antic Florus... Din multitudinea de documente mai reținem, pentru subiectul nostru, că în 1644 sînt amintiți primii 4 iobagi ibăneșteni, care dădeau dijmă după 70 oi; în 1652 existau 33 familii iobăgești și 8 slujbași avînd 62 cai, 99 boi, 104 vaci și 115 porci. Din aceste date rezultă clar că-n secolul al XVII-lea principala ocupație a localnicilor era creșterea animalelor. Un veac mai tîrziu, sînt pomenite meserii legate de exploatarea pădurii și prelucrarea produselor animaliere și agrare; astfel, în 1722 funcționau 30 pive și 3 mori de apă, rîul fiind pus la treabă serioasă. Cu timpul, pivăritul a devenit un meșteșug de marcă, pănura și «țoalele» (pături groase de lînă, asemănătoare cergilor maramureșene) făcute aici, purtînd faima Ibăneștiului pînă departe, la Cluj, Bistrița, Tîrgu Mureș.

Drum printre oameni

Comuna-i mare, formată din Ibănești-Sat, Ibănești-Pădure, Dulcea, Blidireasa, Brădițel, Lăpușna, Pîrîu Mare, Tireu, Tisieu și Zimț. Această străveche matrice de romanitate a rezistat multor vicisitudini și împilări, furtunile istoriei nu i-au clintit cu nimic temelia. Numai aparent izolată de lume, și-a configurat o entitate proprie, dezvoltîndu-se lent, dar armonios în cadrul unor legi ale pămîntului, cu obiceiuri și datini, cu port și limbă transmise nealterat din moși-strămoși. Acum Ibăneștiul se întinde cam pe 12 km lungime și aproape 8 km lățime, însumînd vreo 1 500 gospodării (cu peste 5 500 locuitori), între unele «fumuri» răsfirate pe văi sau culmi, pînă sub poalele înălțimilor mari, fiind distanțe și de-o jumătate de kilometru. Cele mai împrăștiate sînt satele Ibănești-Pădure și Dulcea; conform noii schițe de sistematizare, rămîn în afara perimetrului construibil Tireu, Tisieu, Zimț, Brădițel, Pîrîu Mare și zona Gropi-Pietroasa, însumînd peste 700 gospodării...

Ajunși la acest punct al prezentării locurilor natale, primarul **Ioan Farcaș** a oftat prelung, scoțînd în evidență faptul că normele în vigoare nu țin seamă de specificul și realitățile localităților montane, unde sînt condiții ideale pentru îmbinarea armonioasă a zootehniei și pomiculturii, a unor activități agricole și meșteșugărești cu dezvoltarea unui turism de tip rural. Iată precizările sale:

— Gospodăriile răsfirate au suprafețe mari în jur, teren agricol și fînețe, unde se pot crește numeroase animale, dar, după lege, săteanul nu-și poate construi nici măcar un grajd. Prin «planul de strămutare», adică aducerea populației într-un perimetru restrîns, rămîn pe dealuri livezi, pășuni, fînețe, grădini care în cîțiva ani se sălbăticesc, nu mai produc nimic.

— Bine, dar în felul acesta îi obligăm pe oameni să devină consumatori, cînd ei au fost dintotdeauna producători de bunuri!

— Exact. Prin tradiție, aici toți sîntem crescători de animale, chiar dacă în ultimii ani o serie de tineri s-au dus să muncească în unitățile industriale din Reghin. Alarmant e faptul că încet, încet scade șeptelul: dacă în 1978 existau 2 480 bovine și peste 7 000 ovine, acum sînt aproape 2 000 bovine și 5 500 ovine; și-n cazul porcinelor situația este aceeași; dacă în cincinalul trecut am predat la fondul de stat aproximativ 310 t carne, 10 500 hl lapte și 5 000 kg lînă, actualmente vom fi sub aceste cantități.

Am discutat și despre cauzele acestei anomalii, dar preferam să le aflu de la săteni. Ploaia contenise, norii se spărseseră, amurgul îmbrăca în violet dealurile, de unde veneau în surdină sunete de tălăngi. Casele și căpițele de fîn se distingeau ca niște jucării pe-o imensă machetă. Mă însoțește profesoara de română **Elena-Maria Mera**, localnică, o mare îndrăgostită a etnografiei și folclorului acestor locuri, de la care am aflat cît de bogată e cultura spirituală a ibăneștenilor, ce tradiții de mare frumusețe s-au păstrat în obiceiurile de nuntă și portul popular, în jocurile din șezători și-n doinele de dragoste, în amenajarea interioarelor și la horele duminicale. Recunoaște că intelectualii comunei nu au făcut destul pentru a anihila unele porniri de poluare a tezaurului tradițional. Creatoare de folclor sînt azi Emilia Petra, Teodora Suceava, Maria Gliga, țesătoare sînt toate femeile, dar cele mai vestite se numesc: Elena Todoran, Rafila Petra, Elena Petra, Floarea Todoran; dintre faimoșii pivari au mai rămas Manoil Gliga, Toader Chirteș, Octavian Chirteș, dar meșteșugul lor e pe ducă, deoarece nu s-au mai dat autorizații pentru mori și pive; de fapt, mai sînt în funcțiune doar o pivă și cîteva vîltori, iar o moară de apă a fost transformată... electric!

— Rîul n-a mai fost pus să lucreze, canalele de derivații s-au înfundat și, ca niciodată, am avut inundații...

Dar nu astea-s necazurile cele mari. Aveam să le culeg pe rînd, din Ibănești-Pădure. Pe **Rafila Todoran** am găsit-o țesînd în război un covor, combinînd disarmonic lînă cu melană; am rugat-o să ne arate costumul popular de sărbătoare și ne-a scos din «canapea» (un fel de ladă de zestre) o cămeșă cu o cusătură superbă, dar materialul era de... nylon. Au o gospodărie trainică: casă mare, curată ca un pahar, șură și grajd cu 3 vite, 2 cai, 2 porci, 24 oi. «Anul trecut am contractat un vițel și 24 kg lînă. Am dat și 1 200 l lapte, dar în iarnă am vîndut vaca, deoarece nu se merită să te duci cu noaptea în cap la centrul de colectare, pentru 1,85—2 lei pe litru, cu 3,5% grăsime, cînd o sticlă de apă minerală costă 1,75 lei. Am putea crește 2-3 vaci, să dăm 4 000-5 000 litri de lapte, numai să se schimbe prețul». Și casa lui **Vasile Gliga** e mare, primitoare, cu camere oricînd gata pentru oaspeți. «Am avut 4 vite mari și 23 oi, acum le-am înjumătățit, nu mai avem porumb, că animalul cu porumb pune pe el, adică se îngrașă. Soția mea a participat la Congresul țărănimii, din februarie, și a vorbit la secțiunea «Zone necooperativizate», arătînd că de un an nu se mai primește, conform contractelor, făină de porumb. Aici se cultivau mult porumbul și cartoful, dar din cauza mistreților am renunțat. Totdeauna aduceam porumb în căruțe ștrîmtorești (pline adică), acum pe 35 arii cît avem e numai fîn, că au arat... porcii, au întors brazdele ca-n vreme de război». **Elena și Vasile Todoran** fac parte și ei dintre gospodarii de frunte ai Ibăneștiului-Pădure, dar interesul pentru creșterea animalelor le-a scăzut cu încetul, datorită aceleeași calamități — porcii mistreți, care de vreo 10 ani coboară nestingheriți, în număr din ce în ce mai mare, pînă în ogrăzi. «Nu poți sta noapte de noapte să-ți păzești locul. Și după ce mi-au distrus un teren de pe care scoteam peste 70 mierțe de ovăz, n-am primit nici o despăgubire».

Și exemplele s-ar putea înmulți. Dar culmea este că nimeni nu vrea să «coboare». Spunea leica **Nastasia Todoran** (75 ani): «Viermele în rădăcina hreanului crește și acolo-i place să trăiască». E o zisă veche, rămasă din vremurile de restriște, vorbind despre neclintirea românilor născuți parcă în stîncă. Acum e altceva. Lumina electrică a pătruns în cele mai îndepărtate case ale răsfiratelor sate ibăneștene, oamenii au făcut captări de izvoare și au adus apă la robinet, își amenajează interioarele cum nu se poate mai frumos. «Dacă s-ar da voie să construim în afara perimetrului, îmi spunea primarul, într-un an s-ar ridica aici peste o sută de gospodării!» Șosea este, dorința de bine de asemenea, peisajul e încîntător și oamenii primitori, buni păstrători de datini, știu că acolo le este locul din veac în veac și nu vor să-și înstrăineze vatra, își cunosc și iubesc profesia (da, a fi crescător de animale este astăzi o profesiune de cinste!). Și vor să contribuie la mai binele țării, știu și vor să fie gazde pentru cei ce caută liniștea, aerul curat, laptele cald și odihna în camere răcoroase, mirosind a levănțică. Și atunci, întrebarea firească: de ce să lăsăm porcii mistreți să are pămîntul în locul plugurilor? Sau ce putem face mai repede ca de ospitalitatea acestor oameni și frumusețea locurilor să ne bucurăm ca de sarea în bucate?

Pentru că întreaga Vale a Gurghiului este o perlă în șiragul de nestemate carpatine! Și pentru că pe dealurile Ibăneștiului cresc florile dorului...

Fotografii de NATALIA DUMITRU

VALENTIN HOSSU-LONGIN

Fotografii de DRAGOȘ SPITERU

Drumuri pe ape

AMINTIRI DE ASTĂ VARĂ: PE SOMEȘ ÎN JOS...

Un nou «experiment» nautic, al patrulea... și iată-ne adunați la poalele Rodnei, unde Someșul Mare poate fi încă trecut cu pasul. De sus, din inima muntelui, din versantul apusean al Rodnei, coboară două piraie de cleștar — Izvorul Smeului și Pîrîul Mariei — care se contopesc și dau naștere Someșului Mare, ale cărui ape, spumegînd năvalnic, ne vor purta la vale, cale de peste 100 de km. Sfîrșitul lunii iunie, cu zile minunate, fără pic de nor, ne găsește instalați în apropierea comunei Șanț, prima așezare intramontană mai importantă dinspre izvoarele Someșului. Dimineața, după ce ultimii sosiți sînt basculați din «taxiul de Șanț» (Belaz — 27 tone), bărcile umflate și tot calabalîcul încărcat de bine de rău, fie în bărci, fie în cele trei mașini ce însoțesc convoiul, pornim cu entuziasm, strecurîndu-ne printre primii bolovani, după criteriul că unde trece apa trecem și noi... În frunte se instalează senzația sezonului: «Catastrofa 02», ultima realizare a constructorului Costică Moldovan din Bistrița! Ne avertizase încă de anul trecut, după coborîrea Bistriței și scufundarea primei construcții «personale», că pregătește ceva și mai și... Caiacul sprinten, alb-argintiu, se strecoară cu eleganță, lansîndu-se într-o spectaculoasă coborîre.

Dragoș, antrenat în filmare — fotografiere, dispărut aproape sub mormanul de aparate, scapă momentul startului lui «02», care dispare după primul colț... pentru vecie! Mai tîrziu, am aflat că, scos de pe fundul apei, a fost «vîndut» copiilor pe-un pumn de semințe. S-a consumat o nouă «dramă» a comandantului Costică în înfruntarea cu apele! După patru zile, timp în care a fost invitatul altor bărci, cu nedezmințit entuziasm mi-a spus: «Să vezi ce fac la anul» Așadar în primele ore ale primei zile, după prima scufundare (...dar nu și ultima), coborîm vertiginos sectorul Șanț-Rodna-Anieș-Maieru, spre Sîngeorz-Băi. Strecurîndu-ne printre bolovani, trecem prin repezișurile și cascadele ce amintesc de vechile haituri din vremea plutăritului, trecem pe sub podurile de unde copiii, cei mai fideli suporteri din totdeauna, ne urmăresc, ne numără, ne întreabă: «Încotro?» Nu avem de ales: cu bucurie trecem peste toate greutățile drumului; căci se pare că sîntem prima expediție ce coboară pe cursul superior al rîului, timpul plutăritului fiind de mult uitat. Pîrîul Băilor, Anieșul, Cormaia și mai apoi Ilva ne ușurează plutirea, aducînd plusul de apă de care avem nevoie. Pe nesimțite trecem de Ilva Mică, Feldru, Nepos și Rebrișoara, ajungem la capătul celei mai rapide etape, la Năsăud, după aproape 7 ore de coborîre, nu fără accidente. Mai întîi o mînă smulsă din umăr, pusă la loc de doctor, mai apoi «Ogarul», canoia specializată în coborîri pe ape repezi, încărcată cu fotoreporter, avînd la bord, înghesuit pe undeva, printre aparate, bobine și filme, pe subsemnatul... explodează! Întîi tribordul, apoi babordul, iar ce-a mai rămas... ne lasă la apă cu totul! Recuperăm ce putem, ne plîngem necazul și pornim pe șosea, în slip, cu rămășițele pămîntești ale «Ogarului» și ale aparaturii foto. Recuperați prin bunăvoința unui TIR, cam despuiați, dezumflați și făr-un ban în buzunar, ajungem la mașina doctorului; așa se încheie ziua a doua: Următoarele zile le petrecem ca invitați la bordul «fregatelor» familiei Vațianu — Aurel și Mihai — fără sarcini precise, cum s-ar spune «tolerați», amintindu-ne de vremea cînd comandam «Ogarului» cele mai spectaculoase treceri prin cascade și repezișuri. Domoliți, odată cu apa rîului, coborîm spre Beclean. O ultimă și spectaculoasă secvență, din păcate pierdută fotografic de Dragoș — el fiind unul din protagoniști: trecerea prin canalul de fugă al barajului Beclean! Bilanțul: două bărci răsturnate, unul din adidașii numărul patruzeci și șase dispărut fără urmă, un fotoreporter desculț, mulțumit în final cu «șlapi» patruzeci și doi, cei mai mari din bazarul Becleanului; să adăugăm (sau să scădem?). cîteva aparate cu film cu tot la apă, vînătăile de rigoare și rara ocazie de a te urca în pom cu barca... și cam atît. A fost cîntecul de lebădă al apelor repezi. De la Beclean, rîul lenevit curge domol, cu largi meandre, își strînge la piept, la Dej, fratele cel mic, sosit de departe, tocmai din inima Bihorului, și împreună se îndreaptă spre Satu Mare. Traseul nautic poate fi continuat încă 3—4 zile, dar este monoton și lipsit de spectacolul apelor repezi. EXPERIMENT IV — formulă anuală de drumeție și vacanțe pe ape, organizată de Silviu Dragomir și sprijinită de revista noastră, consemnează în această ediție și cîteva recorduri inedite: ● cea mai tînără navigatoare pe ape repezi — MIHAELA VAȚIANU, în vîrstă de două luni, împlinite și sărbătorite la Popasul Pescarilor din Beclean ● cei mai tineri membri din echipaje: DORU TRUIA, 12 ani și MIHNEA DRAGOMIR, 13 ani ● cel mai vîrstnic navigator — NICOLAE SECELEANU, 55 ani ● cele mai originale ambarcațiuni de fabricație proprie — TORENTUL, constructor Dorel Moldovan din Rădăuți și CARAPACEA, Tiberiu Cujbă din Suceava — combinații de camere de tractor articulate, cu multe îmbunătățiri și perfecționări; și, bineînțeles, CATASTROFA 02 — constructor Costică Moldovan din Bistrița, care la ora aceasta cu siguranță pregătește surpriza anului 1982!

În finalul reportajului de pe apele Someșului, mulțumesc familiei Vațianu din Balș pentru sprijinul acordat în realizarea coborîrii, sprijin materializat prin cele două mașini puse la dispoziția expediției pe tot parcursul. La revedere, pe vara viitoare!

DAN PASERE

● **TRASEUL NAUTIC PE SOMEȘ.** *Etapa I: comuna Șanț—Sîngeorz-Băi, 28—30 km, durata 5 ore; etapa II: Sîngeorz-Băi—Năsăud, 35 km, durata 7 ore; etapa III: Năsăud—Beclean, 35 km, durata 7—8 ore; etapa IV: Beclean—Dej, 35 km, durata 10—12 ore; etapa V: Dej—Jibou, 45—50 km (etapa ar putea fi realizată într-o singură zi, în 12—14 ore, sau împărțită: Dej—Rus și Rus—Jibou, cu durata medie de 6—7 ore); etapa VI: Jibou—Sălsig—Baia Mare (confluența cu Lăpușul); etapa VII: confluența Lăpuș—Satu Mare, durata 14—16 ore (65—70 km). Sectoarele cele mai spectaculoase pentru coborîri cu bărci pneumatice rămîn între comuna Șanț și Beclean (Popasul Pescarilor), cascadele, pragurile și repezișurile putînd fi trecute fără probleme deosebite, totuși...*

PROTAGONIȘTII EXPEDIȚIEI EXPERIMENT IV: Silviu Dragomir, Mihnea Dragomir, Doruleț Truia, Alexe Velicu, Radu Dragomir, Ion Anghel, Irina Usatîi, Gabriel Licăroiu, Leonid Ivanovcic, Paul Tudor, Relu Mănăilă, Ion Soroceanu (din București), Costică Moldovan (Bistrița), Nicolae Badi, Virgil Diaconu (din Pitești), Mihai Vațianu, Aurel Vațianu, Rodica Drugă (din Bobicești—Balș), Florin Pietrăreanu, Tiberiu Cujbă, Gh. Bordiciuc (din Suceava), Dorel Moldovan, Dumitru Nistor, Mihai Țical, Ion Covașin, Petre Ciovanu, Ioan Vatamaniuc (din Rădăuți), Doru Oprea și Adriana Lupu (din Buzău); în spatele aparatului de fotografiat: Dragoș iar de pe mal, urmarindu-ne cu multă atenție — Mihaela, Olga, familia Vațianu — seniori. Tuturor le urez «revedere pe apel»

Din evenimentele muntelui

HOLD-UP LA COTA 2000

(scenariu inspirat, din păcate, după o întîmplare reală)

● **Secvența I.** Cabana «Miorița» de la cota 2000 geme de lume. E și normal, sfîrșit de săptămînă. Sala de mese și o mică bar sînt pline de iubitori ai muntelui. E un du-te-vino neîntrerupt. Oamenii vin să mănînce, să bea o cafea, o apă minerală sau să se odihnească. Cîțiva tineri bronzați intră cu schiurile pe umăr, gălăgioși, zăbovesc la bar, la o ceașcă de cafea. Fata din spatele tejghelei îi servește amabilă. De cîteva ori ca zboară în sus pe scări să ducă pe la mesele din sufrageria cabanei cîte o cafea, un suc, o sticlă de vin sau alte comenzi.

● **Secvența a II-a.** Un ochi atent, care ține sub observație mai multă vreme sălița barului, descoperă trei tineri ce merită (veți vedea de ce) luare aminte; stau de prea mult timp aici. Unul nu se mișcă din capul scării ce urcă în sala de mese. Altul s-a lipit de ușa de la intrare și pufăie de zor din țigară. Al treilea se tot foiește în fața tejghelei. Dar ce se întîmplă? Tinerii se înțeleg prin semne. Unul arată insistent spre schiorii care nu se mai hotărăsc să plece. Apare pe scări fata de la bar și tinerii se fac că nu se cunosc între ei. Nu încape îndoială: el stau la pîndă. Așteaptă un deznodămînt.

● **Secvența a III-a.** Minutele trec. În sala barului nu se află decît cei trei inși; îi cercetăm cu luare aminte: n-au mai mult de 17—18 ani. Pe mînecа unuia se zărește matricola unui liceu din Ploiești. În spatele tejghelei își vede de treabă fata cu zîmbetul pe buze. La un moment dat, fata urcă iar scările cu o tavă plină.

— Acum! dă semnalul cel care sta în capul scării, după care-și aprinde alene o țigară. Cel de lîngă tejgheaua barului face un salt și iată-l în spatele tejghelei, scotocind cu înfrigurare într-un sertar.

Noi să urmărim însă fata de la bar. Împarte comenzile și încasează banii cuveniți. În sala mare sînt mulți elevi pe la mese. Cîțiva cu aceeași matricolă cu a elevului din sălița barului: «Liceul de șoferi și mecanică auto — Ploiești». Cu elevii este și o profesoară, diriginta lor — conducătoarea grupului — Alexandrina Foca, cum a fost trecut numele ei în registrul cabanei. Unde-o fi ea acum?

● **Secvența a IV-a.** Din nou sala barului. Se aude un strigăt gutural, prevenitor: «Șase, vine» Vocea e a celui care pîndea în capul scării. Cel de după tejghea sare și se așează exact în poziția în care îl lăsase fata cînd a plecat în sala de mese. A apucat să le dea de veste celorlalți doi: «Doar mărunțiș, fir-ar al dracului» Revenită, fetei nu i se pare nimic nelalocul său. Cel de la ușă privește pierdut, peste munți. Lîngă bar, puștiul să plictisit, iar cel de pe scări fumează de zor. Același stop-cadru ca la plecarea ei de acum șase minute.

● **Secvența a V-a.** O jumătate de oră mai tîrziu. Fata pleacă iarăși cu tava plină cu comenzi, urcă scara. Din nou nu se află în încăpere decît cei trei tineri, care pîndesc mai atent în jur. Cel de lîngă bar face saltul și se scotocește febril prin sertare. Ochii îi joacă drăcește [illegible] — tot ce s-a încasat peste zi.

● **Secvența a VI-a.** Instalați în sala mare de mese, cei ce-au stat la pîndă în bar fac comenzi mari: ciocolată, pepsi, țigări străine, bere nemțească! Fără să clipească măcar, plătesc fetei de la bar. Aceasta îi servește cu amabilitate. Și sînt veseli nevoie mare. Au buzunarele pline cu sute. Prada a fost împărțită în mod egal.

● **Secvența a VII-a.** La masa celor trei vin alți doi colegi. Vorbesc în șoaptă. Liniște, să-i auzim!...

— De unde aveți atîta bănet? întreabă unul dintre noii sosiți.

— Dacă nu ne puteți cîteva sute vă turnăm, voi i-ați furat, adaugă neîndupleicat altul.

Cei trei hoți le astupă gura cu o mînă de sute.

● **Secvența a VIII-a.** La masa celor trei jefuitori, împrospătată acum cu multe bunătăți, se opresc alți elevi.

— Dacă nu ne dați și nouă ceva bișnari să încurcat-o! Știm de unde-i aveți.

La mesele altor și altor elevi din Ploiești curg bunătățile.

● **Secvența a IX-a.** E aproape de ora închiderii. Cabanierul vine la fata de la bar să preia încasările de peste zi, să le predea la OJT-Sinaia, așa cum cere legea. Vînzătoarea face, timp de cîteva minute, niște socoteli și-apoi trage două sertare să numere banii; doar într-unul află ceva mărunțiș, pe cînd cel în care păstra bancnotele de valoare e gol. De pe fața fetei dispare zîmbetul și leșină.

● **Secvența a X-a.** În sala mare de mese apare un bărbat care iscodește cu atenție. Se plimbă de colo-colo, aparent, nepăsător. E un cunoscut al cabanierului, află întîmplătorul la «Miorița». Cabanierul îi povestește alarmat de dispariția banilor. Era vorba de peste 8 000 de lei! Dă ocol de vreo două ori sălii de mese, după care se oprește prompt la masa celor trei. Aceștia dubiesc de bănuieli, scoasereă din rucsacuri niște sticle de coniac și se cinstesc. Aveau de ce, pentru că a fost o zi bună.

— Bună seara! zice el.

— Tu de colo, te cunosc! zice omul. Ai avut de-a face cu miliția din Ploiești nu de mult. Cei trei hoți se foiesc, unul încearcă s-o ia la sănătoasa.

— Nimeni nu mișcă! Toată lumea mîinile pe masă! Sînt ofițer de miliție.

● **Secvența a XI-a.** O patrulă a miliției din Sinaia ridică de la «Miorița» pe cei trei jefuitori. Se numesc Grănicеru Teodor Marian, Nistor Lazăr și Bilbil Marian, elevi la liceul din Ploiești mai sus pomenit. Nu împliniseră încă 18 ani...

Epilogul acestei aventuri antisociale de pe creștetul Bucegilor îl vom scrie după ce ni-l va comunica miliția din Sinaia, directorul liceului din Ploiești și diriginta Alexandrina Foca, cea care a răspuns de grupul de elevi la cabana «Miorița». Nu de alta, dar o asemenea faptă nu s-a mai pomenit în împărăția de soare, frumusețe, omenie, liniște și întrajutorare a Bucegilor.

ION PREDA

urmare din pag. 9

rat din cetatea țărănească (sec. al XV-lea), de o remarcabilă valoare artistică, se află la Muzeul Brukenthal din Sibiu. Trecem prin **Copșa Mică**, important centru al industriei noastre chimice, dezvoltat puternic în ultimele decenii și urmînd pe mai departe valea Tîrnavei Mari, străbatem o laturǎ a comunei **Axente Sever**, care poartă numele neînfricatului revoluționar de la 1848, născut aici. Așezare foarte veche, menționată în 1305 cu un nume latinesc, «Villa dominarum». Cetatea țărănească (sec. al XIV-lea) reprezintă un exemplu concludent de transformare a unui edificiu de cult într-un bastion militar, cu funcții de apărare. Pîrîul Viștea, care confluează cu Tîrnava în apropiere de Axente Sever, înșiră de-a lungul său primele localități de pe drumul național care leagă Mediașul de Sibiu: **Agîrbiciu** și **Șeica Mare**, din care nu lipsesc cetățile țărănești (sec. al XVI-lea), aflate într-o bună stare de conservare. **Micăsasa** prezentă în documente din anul 1332, dar folosind vatra unei așezări romane este un vechi centru viticol în care își depun rodul viile de pe dealurile însorite, care coboară pînă lîngă malurile rîului. **Mănărade** (județul Alba), ne apropie la numai 3 kilometri de **Blaj**, orașul unde își dau mîna cele două rîuri surori pornite din locuri comune să cuprindă pe căi aproape paralele un crîmpei de podiș transilvan. De-aici, drumul lor pînă la întîlnirea cu Mureșul este extrem de scurt. Ultimele așezări pe lîngă care își poartă apele sînt **Crăciunelu de Jos** și **Bucerdea Grînoasă**, una cu virtuți viticole, cealaltă, după cum o arată și numele, un rezervor cerealier al șesului străbătut acum molcom de un rîu leneș, cu meandre largi, pentru ca la **Mihalț**, Mureșul să preia o ștafetă înnobilată de frumusețea locurilor pe unde au trecut Tîrnavele, de bogăția faptelor istoriei, de hărnicia și de noblețea spirituală a oamenilor uniți simbolic și de versul popular «Pe Mureș și pe Tîrnave»...

Dicționarul

stațiunilor

SOVATA

URSUL, BARZA ȘI UN LAC...

Am ajuns în gara orașului Sovata la orele 10,30 (3 ore de la Tîrgu Mureș, cu trenulul pe linia îngustă). Pînă la «Băi» e 1 km și jumătate; nu aștept autobuzul-cursă locală și o pornesc pe jos; tai serpentinele șoselei prin curțile împădurite ale unor vile multicolore. Soarele-i sus. Defilez apoi pe strada principală, prea puțin animată. Un fotograf mă îmbie să pozez lîngă ursul mai înalt ca mine, dar împăiat, sau lîngă o barză, tot împăiată, purtînd în ciocul roșu un legănuș, și-n legănuș o păpușă goală. Refuz. Îmi zice, atoateștiutor: «După mers, văd că nu sînteți reumatic. Înseamnă că-i soția la tratament!» Îl dezamăgesc, spunîndu-i că am doi feciori mari, știind eu la ce face aluzie... barza... Urc treptele spre hotelul «Sovata», unde-mi rezervasem cameră. Liniștea nu mai era aceeași; din apropiere se auzeau zeci și sute de glasuri contopite într-un zumzet cristalin. De la «recepție», telefonez medicului șef al stațiunii, dr. *Eugen Tereanu*, să vin după două ore, cînd termină consultațiile.

Acum mă grăbesc. Am și eu posibilitatea să fac o baie în Lacul Ursu, faimosul, legendarul, miraculosul — că nu-i mai ajung epitetele scrise în ghiduri și pliante. Îl văd din fereastra de la etajul VI. Lume puzderie... Las hainele la vestiar și dau să mă arunc ca la ștrand... Un bătrînel prevenitor: «Nu așa, încet, în vîrful picioarelor, altfel te arzi!»... «Apă sfințită» i s-a spus, apoi, «apă miraculoasă», ca acum să fie catalogată, pur și simplu, «apă heliotermă». Intru așa cum am fost povățuit: apă normală, dar cu cît mă afund e din ce în ce mai caldă, apoi chiar fierbinte, tălpile călcînd parcă pe jăratec; îmi simt picioarele ca-n cuptor și în același timp corpul mai ușor; mă scoate apa afară... Plutesc... Fac pluta pe spate și număr norișorii albi plutind și ei pe marea albastră a cerului; ora trece repede, rememorîndu-mi ce citisem despre acest «lac heliotermi»...

Cu milioane de ani înainte, pe aici se afla laguna unei mări. S-a zvîrcolit pămîntul și-n măruntaiele munților nou născuți au rămas imense depozite de sare, descoperite de oameni încă din antichitate. Drumul lor prin «piatra sărată» a însemnat zeci, sute, mii de galerii, care mai de care mai haotic tăiate, ca un tatuaj fără noimă. Prin 1870, în poala masivului vulcanic Gurghiu s-a produs o serioasă prăbușire de teren. Încet, încet, apele pîrîiașelor din jur (Toplița și Auriu) au umplut această farfurie cam de 45 000 metri pătrați, devenind un rezervor de saramură, a cărui concentrație creștea odată cu adîncimea: de la cam 80 g/l pînă la 240 g/l. Apele dulci ale pîraielor continuă să curgă, formînd la suprafața lacului o peliculă înșelătoare și binecuvîntată. Prin ea pătrund ușor razele soarelui, care încălzesc saramura, dar lasă cu greu să se piardă căldura înmagazinată. Așa se face că, dacă stratul protector are vara 20°C, la adîncimea de aproape 2 metri apa mineralizată ajunge să aibă o temperatură de peste 50°C! Primii descoperitori ai acestei «minuni» au fost ciobanii din împrejurimi. Unii povestesc că ei ar fi văzut o namilă de urs căzînd în lac și apa l-a scos, după o vreme, aproape... fiert! Alții pretind că tot ciobanii, spălîndu-se în apa caldă, parcă întinereau: le creșteau forțele, pofta de viață, li se topeau durerile din oase și urmele bătrîneților; aveau puterea ursului, cum se spune... Veneau drăguțele sau muierile cînd și cînd, la stînile lor, făceau și ele baie și... plecau «grele», chiar cele ce n-aveau copii după ani și ani de la cununie sau nu mai rămăseseră gravide multă vreme... «Apă sfințită», «apă miraculoasă», ce să mai vorbim!

Astea-s povești, îmi ziceam, pregătindu-mă pentru întîlnirea cu omul de specialitate, medicul balneolog prezent la Sovata din 1969, de la terminarea facultății clujene, recunoscut pentru sobrietatea sa și foarte ponderat în afirmații, mai ales în chestiuni atît de gingașe și complexe precum e sterilitatea; de altfel, nici în afecțiunile reumatismale știința medicală nu și-a spus ultimul cuvînt. Luîndu-le pe rînd, iată ce-am aflat de la dr. E. Tereanu:

— În sterilitate există cazuri tip «minune». Noi urmărim chiar în momentul de față cîteva asemenea cazuri. Nu vreau să ne lăudăm și nici să facem vîlvă, deoarece cercetările riguroase sînt abia la început. Putem afirma însă că în situația femeilor trecute de 40 ani, unde este nevoie și de un reglaj endocrin, aici sînt mai mari beneficiile față de celelalte stațiuni, cunoscîndu-se efectul «protector» al echilibrului endocrin, realizat prin tratamentul cu băi saline și nămol sapropelic. Se știe că astăzi, în lumea întreagă, femeile sînt, în 70% de cazuri, stresate psihic, din cauza suprasolicitărilor, ceea ce duce la dereglări endocrine. Pe lîngă factorii naturali ai stațiunii, cu efect sedativ și calmant (altitudinea medie, cupola de ozon a pădurilor înconjurătoare), pacientele noastre beneficiază de un tratament care — notați, vă rog, în strict limbaj profesional! — activizează circulația sangvină în micul bazin, îmbunătățește astfel funcționalitatea ovarului, resoarbe exudatele inflamatorii și îmbunătățește receptivitatea locală a mucoasei uterine față de secreția hormonală. În ultimii 4 ani, aici au fost tratate peste 10 000 paciente; majoritatea revin anual, dar numai o mie dintre ele au fost bine investigate, constatîndu-se că în 8—11% din cazuri s-a fixat sarcina. Deci, se poate obține ceva. Însă trebuie să te ocupi serios de fiecare pacientă, timp de 2—3 ani. Știu că sîntem pe drumul cel bun, asta-i principalul, și că în numeroase afecțiuni ginecologice (să le spunem obișnuite) rezultatele sînt mai mult decît mulțumitoare!

Despre tratamentul complex al afecțiunilor aparatului locomotor (aproape toată gama reumatismelor) combinate și cu alte boli (endocrine, cardiovasculare, aerocianoze), n-am mai insistat, deoarece în aceste cazuri lucrurile sînt mai clare. Mi-am dat seama vizitînd stațiunea; mai ales baza de diagnostic și tratament, utilată cu aparatură ultramodernă, de la instalații de raze infraroșii la împachetările cu nămol, de la curenți diadinamici la băi de plante. După 10—12 zile de tratament, pacienții sînt de nerecunoscut — veseli, optimiști, se plimbă mult, fac excursii în împrejurimi, au chef de viață, prind puteri, vor să se distreze. Cele 4 hoteluri noi (în total 910 locuri) și 79 vile (1600 locuri) sînt arhisolicitate, mai ales în sezonul cald. Serbările cîmpenești se țin lanț, din aprilie în octombrie, la popasul turistic «Stîna de Vale», unde se frig miei la proțap și se dansează pînă noaptea tîrziu, sub clar de lună...

...Și vin scrisorile de mulțumire; unii sosesc aici să prindă puterea ursului, alții să coboare «barza» și-n căminele lor... Vin mulți din țări foarte îndepărtate...

Cam atît despre Sovata! La întoarcere, grăbit fiind, am luat autocarul pînă la Tîrgu Mureș, apoi avionul pînă la București.

Acum, la început de toamnă, binecunoscuta stațiune Sovata — ne informează Aurel Dan, directorul Întreprinderii balneare — este pregătită să găzduiască, în condiții foarte bune, peste 3 500 de oameni, din care mai bine de 900 locuri se află în cele patru mari complexe hoteliere: «SOVATA», «ALUNIȘ», «FĂGET» și «CĂPRIOARA». Unitățile de primă categorie, dispun și de restaurante-pensiune, cu braserie, bar de zi, sală polivalentă, de audiție muzicală sau TV etc. Totodată, am pregătit condiții de agrement mai variate: vom inaugura în curînd o discotecă și o popicărie mecanică; vom organiza seri folclorice la restaurantul «Stîna de Vale» și vom pune la dispoziția amatorilor de excursii cîteva trasee în circuit de maximum o zi, prin biroul nostru de turism. Avînd-se în vedere că la noi iarna începe cam timpuriu, ne străduim să creăm condiții cît mai bune și pentru practicarea sporturilor albe. Cei interesați vor găsi pîrtii special amenajate pentru schi, un baby-schi-lift, locuri speciale pentru săniuș, precum și puncte de închiriere pentru echipamentul necesar.

Așadar, vizitatorilor dispuși ce vor opta pentru renumita stațiune Sovata, fie pentru îngrijirea sănătății, fie că sînt tentați de petrecerea unei vacanțe cît mai plăcute, li se reamintesc căile de acces: tren Tîrgu Mureș-Sovata; autobuze: Tîrgu Mureș-Sovata ori Sighișoara-Sovata și Gheorgheni-Sovata.

Pentru orice informații suplimentare, vă puteți adresa Oficiului Județean de Turism Mureș, Piața Trandafirilor nr. 31, tel. 31515, prefix 954 sau direct Filialei de turism Sovata, tel. 78639.

LICĂ IOSIF

ASIGURAREA COMPLEXĂ A GOSPODĂRIEI DUMNEAVOASTRĂ

Pentru a înlesni înlăturarea urmărilor financiare ale unor evenimente neprevăzute ce se pot întîmpla într-o gospodărie și care pot provoca pagube materiale, accidentarea unor persoane etc ADAS a pus la dispoziția cetățenilor «ASIGURAREA FACULTATIVĂ COMPLEXĂ A GOSPODĂRIILOR»

Aceasta este o asigurare combinată, în același contract fiind cuprinse trei feluri de asigurări:

— asigurarea bunurilor din gospodărie;

— asigurarea de accidente produse la domiciliul asiguratului;

— asigurarea de răspundere civilă legală.

● ASIGURAREA BUNURILOR DIN GOSPODĂRIE

În această asigurare sînt cuprinse bunuri existente într-o gospodărie ca: mobilier, obiecte casnice, îmbrăcăminte, covoare, aparate de radio, televizoare, mașini de cusut, frigidere, sobe de orice fel, produse agricole, viticole, pomicole, produse animaliere și alimente, combustibil, materiale de construcții și multe altele.

Sînt cuprinse în asigurare — pentru 20% din suma asigurată și bunurile asigurabile luate oriunde în afara domiciliului.

Administrația Asigurărilor de Stat plătește despăgubiri în cazurile de deteriorare sau distrugere a bunurilor asigurate, provocate de unele riscuri, ca de exemplu: incendiu, trăsnet, explozie, ploaie torențială, inundație, grindină, furtună, prăbușire sau alunecare de teren, greutatea stratului de zăpadă sau de gheață; avarii accidentale produse la instalațiile de gaze, apă, canal sau încălzire; pierdere sau dispariție cauzate de riscurile asigurate și altele.

● ASIGURAREA DE ACCIDENTE

Sînt asigurate pentru urmările accidentelor întîmplate la domiciliul asiguratului următoarele persoane: asiguratul, soția acestuia, precum și părinții și copiii acestora, dacă în mod statornic, locuiesc și gospodăresc împreună cu asiguratul. Sînt cuprinse în această asigurare accidentele cauzate de unele evenimente, ca: incendiu, trăsnet, explozie, lovire, cădere, alunecare, acțiunea curentului electric, arsură, intoxicare subită și altele.

● ASIGURAREA DE RĂSPUNDERE CIVILĂ LEGALĂ

În această asigurare sînt cuprinse cazurile de răspundere civilă, pentru despăgubiri datorate de asigurat și de soția acestuia sau de persoane care se află în întreținerea asiguratului, în calitate de locatar, față de proprietar, pentru pagube produse la imobil de incendiu sau explozie, pentru despăgubiri datorate terților pentru accidentarea persoanelor și avarierea bunurilor lor la domiciliul asiguratului, precum și pentru cele datorate locatarilor apartamentelor învecinate, pentru pagubele la bunurile asigurabile ori la pereții, planșeele, tavanele și pardoselile apartamentelor respective, cauzate de o inundație produsă în apartamentul asiguratului.

PRIMA DE ASIGURARE care se achită de persoana ce încheie asigurarea este de 2 lei pe an pentru fiecare 1 000 de lei din suma asigurată stabilită la cererea asiguratului pentru bunurile din gospodărie.

De exemplu, pentru asigurarea unor bunuri din gospodărie în valoare de 25 000 de lei se plătește o primă de asigurare de 50 de lei pe an.

Pentru informații suplimentare și pentru contractarea de asigurări vă puteți adresa responsabililor cu asigurările din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare sau direct, oricărei unități ADAS.

BULGARIA
DINCOLO DE LITORAL

...Am citit o întîmplare de tot hazul, pe cît de insolită pe atît de reală. E vorba de doi americani, care, prin 1972, s-au hotărît să călătorească prin Bulgaria călare pe... măgăruși! Aceste animale cam îndărătnice, dar rezistente, aveau voie să circule pe drumurile publice numai echipate cu doi «ochi de pisică», unul prins de căpăstru, celălalt în spatele șeii. Așa se face că după multe sute de kilometri, «călăreții» au ajuns cu bine la Sofia, pe înserat, și s-au îndreptat spre luxosul hotel «Balkan», unde aveau rezervate camerele. Și-au priponit măgarii de un stîlp din apropierea parcării auto (cum făcuseră peste tot) și s-au dus să se culce. Dimineața, ia animalele de unde nu-s! Nedumerire, întrebări, cercetări... În cursul nopții, o patrulă a miliției de la circulație i-a «ridicat», deoarece parcarea lor era interzisă în acel loc, ca și accesul în capitală!

Această poveste este demnă de «Festivalul umorului» din GABROVO», orașul socotit metropola balcanică a bancurilor și glumelor de tot felul, gabrovenii fiind un fel de olteni sau scoțieni, care lansează mii de snoave, efigia lor cea mai des întîlnită fiind pisica fără coadă — i-au tăiat-o să nu pătrundă prea mult frig cînd intră în casă... Am amintit întîmplarea excentricilor americani, deoarece îmi dă posibilitatea să vă conving că-n țara vecină și prietenă sînt nenumărate posibilitățile de a o vizita, în 3-5-8-12 zile sau chiar mai mult, dincolo de lunile de vară, pe litoral, fiecare putînd să-și aleagă mijlocul de transport, obiectivele turistice, felul sejurului — de la stațiuni balneoclimatice la cele ale sporturilor albe, de la fabuloasa Vale a trandafirilor pînă-n inima munților Rodopi, unde s-ar fi născut Orfeu, fiul muzei Calliope...

Pentru împătimații de arheologie și istorie nu se poate un itinerar mai de elită decît vizitînd capitalele bulgarilor, de cînd au venit în acest spațiu, aduși de hanul Asparuh (sfîrșitul secolului al VII-lea). Imediat după încetarea ostilităților cu bizantinii (prin pacea din 681, granița noului stat cu Bizanțul era pe înălțimile masivului Haemus, actualmente Sredna Gora), Asparuh ridică PLISKA, oraș înfloritor și temut, totodată, pe care urmașii săi Tervel, Krum, Omurtag și mai ales Boris îl înnobilează cu edificii și monumente, ale căror ruine sînt astăzi strălucit puse în valoare: palatul, bazilica, străzi, sistemul de canalizare, case, catacombe, biserici (într-una din ele, frații Chiril și Metodiu au creat, în anul 885, scrierea slavonă și traduceau cărțile sfinte în bulgara veche, fapt cu adevărat revoluționar pentru acele timpuri, cînd ritualurile se țineau numai în limbile greacă, latină și ebraică). Pe malul rîului Kamcia, țarul Omurtag a întemeiat cetatea PRESLAV, unde Simeon (893—927) mută capitala în chiar primul an de domnie. Aici își are originea «secolul de aur al culturii bulgare», muzeul avînd dovezi de netăgăduit ale valorilor create în acea epocă, printre care un fabulos tezaur datînd din a doua jumătate a secolului al X-lea, format din peste 90 podoabe de aur... Despre VELIKO TÎRNOVO — Strălucitorul, adică, scriu aici doar că a fost capitala celui de al doilea țarat bulgar (1185—1396). Este un oraș-cetate, cetatea de pe culmea dealului numindu-se Tarevet («Orașul țarilor»), locul unde s-au încoronat frații Petru și Asan, apoi Ioniță, fratele mai mic al acestei familii de «vlahi», cum apare scris în lucrările istoricilor bizantini. Orașul de azi te cucerește prin arhitectonica și urbanistica sa, îmbinînd, pe cele două maluri ale rîului Iantra, imagini de stampă medievală (case peste case, ca-n Sighișoara) cu liniile cartierelor moderne, pe sub care a fost tăiat un lung tunel de lumină... SOFIA s-a numit mai întîi Serdik (centrul tribului tracic al serdilor), apoi împăratul Traian a construit aici una dintre cele mai frumoase localități din Peninsula Balcanică — Serdica, unde Constantin cel Mare plănuia să mute capitala Imperiului Roman! În 1879, Sofia devine capitala Bulgariei; la acea dată avea 12 000 locuitori, arătînd ca un tipic oraș oriental; acum numărul sofioților trece de 1,2 milioane. Comorile acestui oraș de la poalele muntelui Vitoșa, avînd înscrisă pe blazonul heraldic deviza «Crește dar nu îmbătrînește», sînt atît de numeroase, (și în cea mai mare parte cunoscute) încît nu le mai înșir aici.

Pentru că în țara revoluționarilor Hristo Botev și Vasil Levski, a romancierului Ivan Vazov, a cetelor de haiduci conduse de Hagi Dimiter, Ștefan Karagea, Panaiot Hitov și Filip Totiu și a marelui comunist Gheorghi Dimitrov, mai sînt încă foarte multe de văzut. În primul rînd, orașele din faimoasa Vale a trandafirilor (o fîșie de pămînt lungă de peste 100 km și lată de vreo 20 km, colorată în mai-iunie de alb strălucitor și roșu-văpaie, un fluviu înflorit sub streașina munților Stara Planina și a sudicelor coline ale masivului Sredna Gora): ȘOPOT, KARLOVO, KALOFER și KAZANLÎC; locuri de adînci aduceri aminte, spații în care aerul e îmbălsămat de parfumuri. Apoi, pe șoseaua care duce pînă la Burgas, pe malul Mării Negre, sînt de recomandat escale în SLIVEN, KARNOBAT și AITOS, cu unele abateri spre STARA ZAGORA, IAMBOL și KOTEL.

Spun bătrînii: «Cu vin roșu de Melnik se primenește sîngele». Orașul MELNIK, de la poalele munților Pirin, un adevărat cuib de vulturi din sud-vestul țării,a fost întemeiat cam prin secolul al XII-lea. Este cel mai mic oraș din Bulgaria, avînd doar vreo 500 locuitori, fiind declarat monument, încă din anul 1968. Se spune că în evul mediu avea 72 biserici, dispunea de o mare bibliotecă și un teatru, că în saloanele negustorilor de vinuri erau aduși artiști din Viena! Unice în felul lor, cele cîteva zeci de case au fost reconstruite, oferind vizitatorilor (peste 200 000 turiști anual) o imagine cu totul inedită, plină de farmec și pitoresc. De aici începe patria montaniarzilor.

Munții, munții! Eu n-am urcat în Pirin; am preferat masivul Rodopi (îl desparte rîul Mesta, care-și are izvoarele în munții Rila). Trecem prin ASENOVGRAD, orașul de graniță între cîmpia tracă și ținuturile rodopene. Mașina se strecoară prin chei și trecători din ce în ce mai înalte, mai înnegrite de pădurea de conifere. Lăsăm în urmă orășelul CEPELARE și serpentinele se țin una peste alta; zăpada-i albastră, cînd ni se deschide în față un mic platou punctat pînă departe de becurile stîlpilor ce străjuiesc intrarea în stațiunea PAMPOROVO, un adevărat rai al schiorilor, devenită astăzi piatra de temelie a Complexului turistic internațional ORFEU, noua metropolă a Rodopilor. În acest spațiu de culmi, văi, prăpăstii, peșteri, cu sate împrăștiate și mici orașe înconjurate de păduri, cu vîrful Snejanka (19[illegible] m), care înseamnă «Albă-ca-zăpada», m-am simțit ca-n Maramureșul voievodal! Rodopenii sînt oameni duri, dar primitori, foarte harnici, buni meșteșugari în lemn, cresc multe oi (6 mai e «Ziua ciobanilor», un fel de «sîmbră» de-a noastră), poartă costume tradiționale, se învelesc cu cergi mițoase, casele lor nu se încuie niciodată... Centrele urbane ale acestei «țări» sînt KÂRDJALI și SMOLEN, acesta din urmă fiind orașul cu cei mai mulți centenari din Bulgaria (are o formație de 100 cimpoieri, unică în lume). La ROJEN se ține, din doi în doi ani (12—13 august), un festival la care participă peste 4000 cîntăreți și aproape 400 instrumentiști din toate localitățile rodopene, în imensul amfiteatru natural luînd parte peste 100 000 spectatori! În munți, ospitalitatea e la ea acasă, pentru oricine bate în poartă cu gînd de bine...

VALENTIN HOSSU-LONGIN

Tribuna cititorului

● O PĂRERE PERSONALĂ. [illegible] Al. Borza [illegible]

● DISCUȚII ȘI NERVI. [illegible]

● ÎNTÎMPLĂRI DIN POPASURI. [illegible]

Curier

● Iofcea Ion, bd. Metalurgiei nr. 8, bloc R 12, sc. B, ap. 87, București, cod: 75578. Invitația dv. pentru cititorii interesați [illegible]

[illegible] trei buzunare confecționat din Sibiana MD 421 A-BC NID 4314/72 preț 340 lei/buc executat la IIS Tăbăcăria «Bucovăț» Craiova și cu ștampila CTC nr. 3 Ion Constantin. Acest rucsac, deși aspectuos și util la prima vedere, devine un necaz pentru cumpărător, deoarece ața cu care este cusut este de calitate proastă — afirm aceasta deoarece pe data de 1.VI. 1981 am pus în el o pereche de bocanci și cîteva haine necesare pentru munte, nedepășind greutatea de cca 15 kg. Deși nu l-am purtat decît de acasă pînă la gară, cca 1 km, sosind în Tg. Jiu mi se descoase o bretea complet și cealaltă parțial. La prima am constatat că nu era prinsă în nit. L-am reparat, neavînd încotro, la marochinăria Tg. Jiu, dar aceasta nu a ținut mult, deoarece ajuns mai departe la Bîlea Lac a început să se descoase parțial. Pînă la cabana Podragul l-am asigurat cu o coardă ca să nu mi se rupă complet pe creastă» etc., etc. («Regret de asemenea faptul că ITA Sibiu a scos autobuzul care mergea pînă la Bîlea Cascadă — care circulă numai sîmbăta și duminica, vă scriu aceasta deoarece am stat în șoseaua Transfăgărășan de la ora 6.30 pînă la 9.40 cînd am găsit o ocazie care m-a dus la Bîlea Cascadă») N.R. Așteptăm răspunsul celor ce produc aceste rucsacuri sub firma «Tăbăcăria Bucovăț» Craiova, mai ales că mulți alți cititori ne-au sesizat slaba lor calitate. ● Dinu Pan, București. Faptul că ne scrieți sub un pseudonim nu este echitabil: rubrica «Curier» angajează revista «R.P.», în timp ce scrisoarea dv. este anonimă. De altfel, opiniile ei sînt juste și publicabile, nu vedem de ce v-ați ascunde. Nu luăm în considerare însă scrisorile anonime. ● Iuliu Moldovan, Dej, jud. Cluj. Datorită unor restricții grafice care aparțin tipografiei, nu redacției, hărțile de la «Mica enciclopedie a drumețului» despre care ne scrieți vor apare în continuare în aceleași condiții. ● Grigore Gheorghe, București. Considerăm util să dăm tipografului scrisoarea dv. despre unele probleme tipografice: «Sînt un cititor constant al revistei dv. Urmăresc cu plăcere unele rubrici scrise frumos și cu nerv. Vreau totuși să mă plîng împotriva tiparului care îmi produce nervi. Vă exemplific astfel, în ultimul număr, pe august, la pagina 10, «De la Viena... [illegible]

● Dobrescu Marcell-Puiu, Tulcea. [illegible]

● Goja Vasile, Borșa, jud. Maramureș. Salutăm inițiativa cercului de drumeție montană «Șoimii Rodnei» din Borșa și vă felicităm pentru intenția de a face marcajele unor noi trasee în Munții Rodnei. Ne-ar interesa pentru «Biblioteca montaniardului» o serie de trasee noi. Nu mai avem ecusoane. Ca să vă înscrieți la diferite concursuri de orientare turistică, «Ștafeta munților» etc, luați legătura cu Comisia de turism-alpinism de pe lîngă CJEFS Maramureș.

ULISSE

BIBLIOTECA MONTANIARDULUI 88

Întocmită de EMILIAN CRISTEA

PEȘTERA URȘILOR – GROAPA RUGINOASA

[illegible]

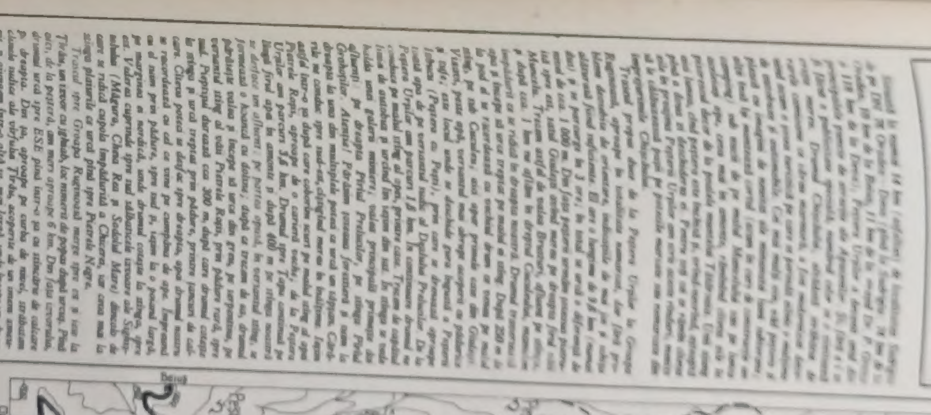

PEȘTERA URȘILOR – GROAPA RUGINOASA

POȘTA MONTANIARDULUI

[illegible]

continuare în pag. 22

continuare din pag. 21

în zona Stoghiare sau Hădărău. Îmi permit să atrag [illegible] atenția tuturor celor care-și cheltuiesc timpul pentru a construi refugii, în numele tuturor iubitorilor de munte: „CU CE DREPT?" Vă rugăm pe dv., [illegible] Rîmnicu Vîlcea.

Vă mulțumim călduros. I. Sorean, Rîmnicu Vîlcea ● Manole Eduard, Constanța. În Brașov [illegible] ● Ciobanu Doru Călin, Brașov. În lungile dv. scrisori, care conțin 26 de pagini, ne descrieți traseele parcurse prin munți [illegible] anii 1977—1979 cu bucurii, neplăceri, lipsuri [illegible] Din păcate, toate acestea [illegible] Retezat. [illegible] O.J.T. [illegible] Lucrarea «Imnul Carpaților» — ediția 1976 a fost realizată. [illegible] Bratocea—Predeal [illegible] în anul 1980 marcajul era [illegible] Grohotișului! Pe distanța amintită nu sînt cabane. Apă la izvoarele din preajma stînelor.

PE CREASTA VRANCEI

Dominînd prin masivitate întreaga curbură a Carpaților, ridicîndu-se la peste 1 700 metri înălțime, Munții Vrancei sînt pentru cei mai mulți drumeți «terra incognita». Lipsa potecilor marcate, a informațiilor turistice, dar mai ales a cabanelor în zona centrală, a păstrat Vrancea numai pentru sufletul celui ce-și poartă cortul în spate și, împotrivă cu de-ale gurii, trece bariera necunoscutului. Acestea sînt încă puține, cum modeste sînt și încercările de marcare și deschidere a unor poteci turistice spre inima Vrancei. Pe scurt, Munții Vrancei sînt încă domeniul nealterat al adevăratei drumeții.

Să încercăm să ridicăm puțin vălul ce acoperă aceste locuri... Principalele drumuri de acces spre Munții Vrancei, respectiv spre creasta principală, ce măsoară peste 50 km, ne conduc pe văile Bisca Mare și Mică, Năruja, Zăbala și Putna. Punctele de plecare sînt așezările de la poala muntelui, așezări din Țara Vrancei și depresiunea Covasnei, cunoscute din cele mai vechi timpuri prin ocupațiile locuitorilor: păstoritul și exploatarea lemnului. De fapt, principalele drumuri ce străbat Munții Vrancei sînt artere de migrație pastorală sau de exploatare a pădurii. Drumurile de acces din sud, văile celor două Bisce, după ce încing cu brîu de apă Penteleul, se răsfiră pînă-n inima munților sub culmile Giurgiu, Mănăstirea, Lăcăuți și Bursuc; frumos și pitoresc primăvara, vara, dar mai ales toamna, drumul pe Bisca Mică ne duce pe firul apei pînă la izvoare, sub vîrful Lăcăuți. Din apropierea cantonului Mușa, satul de la îmbinarea celor două Bisce, (situat la 38 km de Varlaam), la 1 km de Valea Hîrboca se desprinde drumul forestier ce face legătura cu Valea Giurgiului. Traseele spre Lăcăuți pe creasta Giurgiului și a Vîrfului Negru, continuare a drumului de creastă din Penteleu, începe să urce din punctul «La Argintărie» pe Piciorul Giurgiului, conducînd în drumul pastoral ce urmărește culmea pînă în vîrful Goru-Lăcăuți. Depășim pe nesimțite Arama Neagră, cunoscută și sub numele de vîrful Negru și, urmărind traseul de hotar, marcat în H roșu, intrăm în poienile Sicliului; rar la început, apoi din ce în ce mai des apar marcaje turistice: crucea albastră și triunghiul roșu, marcaje ce vor fi terminate în anul acesta de echipele prof. Gall Sandor din Comandău și Șerban Lescovar din Focșani. După aproape 4 ore, trecem prin fața stînii lui Copoeanu, așezată într-o largă poiană și urcînd ușor ajungem în golul Lăcăuțiului, în nodul circulației turistice din Munții Vrancei. Pentru prima dată o largă panoramă se deschide în fața ochilor. Golaș, masiv și puternic marcat de eroziune torențială, vîrful Goru, cel mai înalt vîrf al masivului, ne apare ca un fabulos animal preistoric tolănit la soare; spre răsărit crestele crenelate ale Coziei și culmile împădurite ale Arișoaiei se răsfiră în zeci de picioare ce coboară domol spre Țara Vrancei; spre sud, abia ghicindu-se prin verdele pădurii, valea Biscii Mici se pierde în depărtare, orizontul închizîndu-se cu piramida maiestuoasă a Penteleului. De jur-împrejur, fragmentată în sute de măguri și culmi împădurite, Vrancea ascunde un fabulos tezaur de frumusețe inedită ce se așteaptă descoperită. Iată-ne deci în vîrful Lăcăuți, la casa meteorologilor din creierul munților, la acei oameni ce te întîmpină cu adevărată prietenie. Dan Călin Nedelcu, șeful stației, Bujor Vrînceanu, «nea Costică», cel ce cunoaște limba fiarelor, Spic, cîrbănescul cu ochi albaștri ca cerul și prietenul lui, Coșla, cel ce se bate cu ursul, cu toții sînt bucuroși de oaspeți, iar drumețul — odată intrat la ei — se simte ca acasă.

Lăsăm în urmă Lăcăuțiul și stația meteorologică: drumul de creastă cu direcția fermă spre nord ne poartă prin largi poiene și pajiști alpine punctate de pîlcuri de brazi. Marcajul — la început triunghi albastru și punct roșu — dispare, primul lăsîndu-se spre dreapta, spre izvoarele Zăbalei (pe drumul Sicliului), iar cel de-al doilea — punctul roșu — pur și simplu nemaifiind materializat pe teren! Poteca largă, ușor de urmărit la început, ne duce pe curbă de nivel, pînă într-o întinsă poiană de unde se desprinde spre dreapta un culoar prin pădure (în coborîre continuă pe clinurile estice ale Muntelui Arișoaia, drumul ajunge la izvoarele Zăbalei). Ne orientăm jumătate spre stînga și începem traversarea unei adevărate jungle de ienuperi ce blochează drumul. Descoperim imediat o firavă potecă ce se strecoară printre tufele ierboase, potecă ce se transformă în scurt timp în drumul pastoral de creastă. O șa, marcată de cîteva lespezi de piatră, pe care redescoperim marcajul punct roșu, apărut după mai bine de 30 minute de drum, ne indică apropierea vîrfului Mașa-Bașa (1 647 m), vîrf complet împădurit pe care-l ocolim pe versantul drept; coborîm pe nesimțite prin pădure și depășim vîrful Cobert (1 517 m); aproape în linie dreaptă, drumul de creastă se așterne în fața noastră, traversînd pîlcuri de pădure și luminișuri scăldate-n soare, adevărate pepiniere de afin și mure vara; urcăm ușor spre vîrful Bumu (Bomo cum apare pe hărțile mai vechi) și după încă 30 minute ne aflăm pe creasta lui, de unde descoperim din nou imaginea policromă a Vrancei. Zeci de munți împăduriți ascund văi argintii, unduind pînă aproape de orizont; în față culmile Nemirei Mari se ascund cu pudicitate în verdele pădurii; spre dreapta, firul argintiu al Putnei ne invită la coborîre. Creasta din ce în ce mai deschisă coboară prin golul Leppii spre trecătoarea Oituzului, dincolo de care începe o altă împărăție necunoscută: **Munții Oituzului!** Coborîm pe drumul de exploatare, la început povîrnit și înnoroiat, traversăm cîteva izvoare ce se ascund printre buruienișuri și pe care le ghicim numai prin smîrcurile ce mustesc de apă, iar după două ore din vîrful Bumu ajungem în drumul forestier din izvoarele Putnei. Ne mai despart aproximativ 3 km de cabanele «La Butucii», de unde pe firul Putnei — pe jos sau cu mașinile de ocazie — ne îndreptăm spre Greșu, prima așezare pe Valea Putnei unde se încheie traseul nostru de traversare a crestei Vrancei. Cu această primă invitație vrînceană, cu speranța că v-am deschis gustul spre aventura potecilor nemarcate și a drumurilor nebănuite, vă urăm «Drum bun».

DAN PASERE

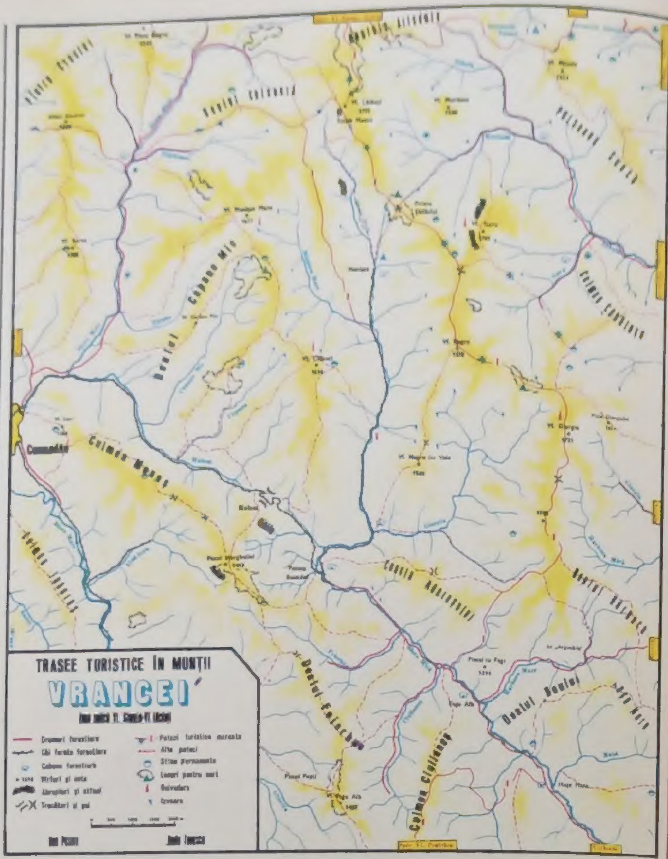

R.P. MAGAZIN

R.P. MAGAZIN
R.P. MAGAZIN

Din piclele și brumele toamnelor toate căzute peste vara copilăriei, răsar-nainte-mi — dolofane, parfumate, surii — gutuile. Pînă a sta prin pervazuri, pe dulapuri și în cămări, blînd înmiresmînd odăile bunicii, ne făceau pufoasele cu ochiu', zîmbindu-ne dintre frunze pălite, cocoțate — nu știu cum — numai prin ogrăzile vecinilor. Pîrlîiau ulucile sub noi, ne lătrau cînii; ține-te goană-apoi cu două, trei poame-n mîini sau în sîn, pînă dezveleam cu palme grăbite obrazul lor de aur vechi, suflînd puful, tulburați de aromă și simțindu-le gustul încă înainte de prima mușcătură. Însă pentru a nu mai întinde pelteaua, hai să vă zic cum se face... **pelteaua de gutui**, o minune rubinie, lîngă care nu mai trebuie decît un pahar aburit de apă rece. Într-un tuci curat se pun cam 3 kg gutui bine coapte și 1/2 kg mere roșii, crețești, tăiate felii, cu sîmburi cu tot. Acoperim cu apă, le fierbem încet, sub capac, cam două ceasuri. Le răsturnăm într-un castron și le lăsăm pînă a doua zi. Atunci le pasăm prin sită fină, adăugăm zahăr pudră — un kilogram la fiecare litru de zeamă de gutui, chiar la un litru și jumătate, după gust, — iar după ce s-a topit zahărul, fierbem încet zeama aceea, cu un baton de vanilie, spumuind-o, pînă se leagă: adică pînă cînd, lăsînd o picătură să cadă într-un pahar cu apă, bobița zmeurie va rămîne ea însăși, fără să se dizolve, fără să se risipească. La borcane, pelteaua se pune fierbinte, așezînd lamă de cuțit sub sticlă și legînd apoi cu celofan. De unde celofan? Ei, păi așa, de unde gutui, de unde mai știu eu ce... Încît mi-e c-o să ne latre cînii de pomană, că ulucile nu mai pîrîie de mult.

SPÎNZURĂFOAME

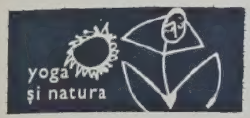

PENTRU A ȘTI PE UNDE CALCI! *Exercițiile la care m-am decis pentru această parte a anului încearcă să materializeze o străveche vorbă a poporului: «A ști pe ce lume te afli!» Adevărata trezire a ființei implică și recunoașterea punctului din univers în care ne aflăm, fie el cu iarbă și cer albastru ori cu pasaje pietonale și șotroane pe asfalt. Trezirea asta înseamnă trecerea voluntară de la viața cvasi-inertă, pierdută în bidimensionalul unei planete de pretexte — cu limitele bine/rău sau profit/pierdere — la conștiința existenței reale, multidimensionale,* ***Fundamentale***. *«Ce cuvinte mari!» — vor exclama unii, argumentând (pe drept poate!) și suflînd azi și-n iaurt, și încă din blînei, căci după unii «inițiații» încercarea mea de a împărtăși Yoga oamenilor — pentru care există, pentru care a apărut la urma urmei! — echivalează nici mai mult nici mai puțin decît cu o... prostituție spirituală! Perfect, să continuăm... Mie nu cuvintele mi se par mari, ci faptul că, pentru a se materializa, ele au nevoie de ceva foarte mic, dar absolut necesar:* ***dorința sinceră de a vrea***, *dublată de* ***știința de cum*** *s-o vrea. Aduceți voi dorința, eu încerc a vă da știința. Oare nu vi s-a întîmplat niciodată ca mergînd pe stradă să aveți senzația că-i priviți pe ceilalți printr-un perete de sticlă? Hai să încercăm să spargem acvariul în care ne-a închis egoismul nostru, deghizat în fel și chip. Să lăsăm comentariile moral-poetice și să trecem fără zăbavă la cîteva încercări prin care — direct proporțional cu intensitatea dorinței, efortului, bunăvoinței, cu gradul de angajare sufletească, cu răbdarea și cu regularitatea practică — să ne regăsim dreptul de existență și locul meritat într-un spațiu care — din vina noastră — ne-a devenit străin, dacă nu chiar dușmănos. Începeți prin a cultiva un semn oarecare — clipitul scurt al pleoapelor, apăsarea limbii în cerul gurii, strîngerea unui pumn, orice altceva — cu condiția să știți în clipa în care-l faceți că* ***sînteți treji***, *că observați, că realizați unde sînteți, ce faceți, în fine — că* ***existați!*** *Mai ales la început, nu exagerați și nu vă puneți note —* ***observați;*** *aveți încredere în voi și priviți-vă. Dați-vă acest semnal — simbol mergînd pe stradă, în mașină, în stație, cînd vine autobuzul, sau cînd nu, cînd vorbiți, cînd ascultați (vi se mai întîmplă cîteodată?), dar mai ales în două situații: cînd sînteți între oameni și cînd vă aflați în mijlocul naturii. În această ultimă posibilitate vă mai propun ceva: închideți ochii și, stînd ori mergînd, încercați să imaginați cît mai precis locul în care vă aflați, cu toate detaliile posibile, precis plasate. Apoi verificați, deschizînd ochii. Repetați. Deocamdată atît. Dar vom reveni...*

MARIO-SORIN VASILESCU

a treia vîrstă

UN CIFRU AL TINEREȚII: 1001 CT

Să adormi legănat de ape, să te trezești în murmurul valurilor și țipetele pescărușilor, să împarți micul dejun cu delfinii ce se zbenguie în jur — iată bucurii pe care nu-i niciodată prea tîrziu să le cunoști. Cel puțin, asta-i părerea lui **Gheorghe Dinescu** — pe care lumea portului turistic Tomis îl știe și-l cheamă mai simplu **nea Gogu**. După cum toată lumea îi cunoaște micul și elegantul cuter cu două catarge și motor de 40 cp, înregistrat **1001 CT**. Mai puțini sînt cei care știu povestea acestui vas.

Este povestea unei pasiuni tîrzii. Pînă în '68, cînd a ieșit la pensie, Gheorghe Dinescu a fost un om al uscatului. Și a mai fost — ca director al unei întreprinderi de import-export petrol — un foarte ocupat om al uscatului. Dintr-odată, s-a văzut cu o mare de timp liber înainte. «Un prieten, arhitect, pensionar ca și mine, mi-a recomandat albinăritul și m-a invitat la prisaca lui. M-am dus; era la pastorală, în cîmpia fără margini a Bărăganului: arșiță, prof, apă caldă din bidon... Nu-i de mine, mi-am zis.» Ideea cea bună i-a venit într-o plimbare pe țărm. Și-a adus aminte că lucrase într-un șantier naval, e drept — prin anii 1921—1926. Și că, înainte de a fi un director foarte ocupat, fusese un foarte bun lăcătuș mecanic. S-a apucat de lucru, adunînd materiale și planuri: nu mai știe cînd a tras prima sudură. Dar pînă la botezul lui **1001 CT** au trecut trei ani. «În 1971 l-am lansat. Primul voiaj l-am făcut la Portița, în gura Razelmului. Am intrat și pe întinsoarea de lac și-am văzut că uneori e mai aprig decît marea. Și-am mai văzut că **Aldin** — așa-i zic eu vasului, după inițialele bărbatului meu — nu m-a lăsat la greu: am trecut împreună prin furtuni lunicole, valurile ne acopereau complet, dar Aldin îi... ține, iar eu — după ce închideam totul, hublouri, tambuchi, totul — mă apucam zdravăn de minerul ăla, care se cheamă **ține-te bine**. Și ne-am ținut. Acum știu că pentru marea noastră, pentru tipul ei de valuri scurte, sînt bune ambarcațiile sub cinci metri sau mai lungi de șaisprezece metri...».

Aldin are 10 metri lungime și 2,84 lățime maximă. Dar și-a făcut, aici bun, meseria pe mare. Acum e tras pe Siutghiol, ancorat la cheiul «Neptun» din Mamaia. «Din mai pînă în octombrie asta-i casa mea. Și-o mai unde vreau eu. Din noiembrie nu mai dorm pe vas, dar tot vin în fiecare zi la el. Și, o dată pe an, ieșim iar pe mare, pentru călătoria în Deltă. Acolo îmi place mie cel mai mult. Deși are șase tone, **Aldin** calcă apa numai 80 cm, așa că pot intra pe canalele cele mai ascunse: printre plaurii de pe Magearu, spre pădurea Letea, sau pe sub bolta de sălcii de pe Litcov, sau printre lebedele de pe Fortuna, să tot trăiești raționamiade! Cine n-a fost acolo și n-a făcut mămăligă la ceaun și borș de pește cu apă de baltă, încă n-a aflat ce-i mai frumos pe lumea asta».

Poate pentru că Gheorghe Dinescu a aflat, nimeni dintre cei care-l văd pentru prima oară nu i-ar da mai mult de 50—55 de ani. Dar nea Gogu a împlinit 76 de ani. Și i se pare că secretul acestei tinereți stă în faptul că s-a lăsat de fumat, că a trecut la un regim lacto-vegetarian, admițînd la masă doar carnea de pește, că a aplicat următoarele trei reguli pe care le recomandă tuturor celor de vîrsta a treia: 1) să nu stai; 2) ceea ce faci, fă din plăcere și nu ca o corvoadă; 3) respectă totdeauna regula acelui joc de copii «Omule, nu te supăra». Căci — spune Gheorghe Dinescu — «cea mai frumoasă vîrstă a omului este o bătrînețe sănătoasă». A spus-o stînd rezemat, ca de un prieten, de **Aldin**, înregistrat **1001 CT**. Și s-ar părea că, dincolo de toate aceste reguli, acesta-i adevăratul cifru al tinereții sale.

MIHAI CREANGĂ

Vremea

NOIEMBRIE 1981

Anul acesta luna noiembrie ne va aduce o vreme mohorîtă, umedă, închisă și cețoasă. Deși temperaturile vor fi mai coborîte decît cele normale, se vor constata și cîteva zile mai călduțe în jurul datelor de: 1 6, 9—12 și 17—18 noiembrie. Intervalul cel mai rece îl va constitui decada a treia, la sfîrșitul căreia se vor înregistra și cele mai scăzute temperaturi ale lunii. Nopțile cu brume și îngheț se vor înlănțui pe tot parcursul lunii în nordul țării. Va predomina un cer noros sau acoperit, iar fronturile de precipitații vor da cantități subnormale de apă, exceptînd vestul Olteniei și estul Munteniei.

În primele 2 zile timpul va fi relativ călduț, cu temperaturi ce vor atinge 10° în nordul țării și 16° în sud-vest. În prima zi cerul va fi variabil, apoi se va înnora și vor cădea burnițe și ploi slabe locale. Vîntul se va intensifica în sud-est. Diminețile vor fi cețoase.

La 3—4 noiembrie timpul se va răci mai sensibil în nord, unde cerul va rămîne noros și unde vor cădea burnițe și ploi slabe. În sud-est cerul va fi variabil.

Între 5—7 noiembrie un front de precipitații va determina o vreme închisă și umedă, cu ploi și burnițe în sud, iar în nord se vor observa și lapoviță ori ninsori slabe. Cu toate acestea temperatura va crește ușor.

Între 8—12 noiembrie vremea va fi relativ călduță, deși va rămîne închisă, umedă și cețoasă, cu ploi și burnițe locale. Vîntul se va intensifica în zilele de 10—12 noiembrie. În nord nopțile se vor răci sensibil.

Între 13 și 17 noiembrie, deși temperatura va scădea, timpul se va ameliora, întrucît cerul va deveni schimbător cu înseninări temporare. Cîteva ploi vor cădea în jur de 16. Diminețile vor rămîne cețoase și cu îngheț accentuat în nordul teritoriului.

Între 18 și 22 noiembrie un val de aer rece va cuprinde toată țara, cauzînd în primele zile înnorări pronunțate și precipitații mixte (ploi și ninsori). Vîntul de NE se va intensifica. Temperatura va scădea pînă la —9° în Maramureș.

Între 23 și 25 noiembrie un front de ploi, lapoviță și ninsori va traversa țara. Vîntul se va întări în nord-est.

De la 26 la 30 noiembrie vremea va fi rece, cu cer noros și ceață dimineața. Temperatura va scădea pînă la —10° în nord.

NICOLAE TOPOR

Coperta 1: În tabără
Fotografie de Pavel Tânjală

Prezentarea artistică TRAIAN VASAI

Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" București

43528

Lei 3

De la o lună la alta

Octombrie cu înc-o bucurie
prin neguri să mă-ntîmpine ar vrea,
să mai aud o dat' pe cale ghinda
pocnind din cînd în cînd sub talpa ta

Lucian Blaga

OCTOMBRIE '81

Lui Octombrie îi zicem **Brumărel,** nume ce dă și titlul unei frumoase balade, publicate de Vasile Alecsandri încă la 1866, în vestita sa culegere «Poezii populare ale românilor», poetul notînd minuțios cu acel prilej că «brumărel este numele lunii octombrie, cînd încep a cădea brume mici». E vremea cînd se călătoresc spre alte zări ultimele păsări: cocorii, privighetorile, turturelele, prigoriile, pitulicile, codobaturile, rîndunelele. În pădure se aude mugetul de bătaie al cerbilor, pămîntul se acoperă de ghindă și jir, apar primele boabe de vîsc, natura se pregătește de cele dintîi înghețuri, iar animalele pentru hibernare. Ne sosesc și oaspeți înaripați de iarnă: pițigoiul din nord, sitarii, becaținele. O minunată mare de stele îi dezvăluie acum călătorului, prin liniștite așezări de munte ori în Delta, bolta cerească a nopților de octombrie: strălucește la zenit constelația Lebedei, la nord — Cassiopeea, Balaurul, Lira, la sud — Vărsătorul, Vulturul, Balena.

VESTIRI DIN VREME...

● «Să se știe că în zilele prea luminatului domn Io Alicsandru Scarlat Ghica voevod. În luna lui octombrie în 11 zile au nins. 7277 (1768)» ● «Să (să) știi de cînd au tunat în luna lui oct(ombrie) 17 zile. Și am insamnat sa videm ce o fi, la let 1801» ● «1804, octomvrie au rămas dealurile în jumătate neculese, și boală la vite» ● «1805 octombrie 21, iarăși au căzutu zăpada de 2 palme». ● «1835, octombrie 26, au început a ninge și au ținut ninsoare trei zile și trei nopți și au dat zăpadă dă doo palme și au apucat bucatele nestrînse, atît porumburi neculese, cît și viile au rămas neculese.» ● «În anul 1842 timpul au fost roditor, mai vîrtos în roduri de copaci, în grîu și păpușoi, iar fîn puțin, vin îndestul. Și toamna foarte lungă, păr la Sfîntu Andrii n-au înghețat...» ● «1856, octombrie 25, au căzutu o zăpadă mare pe la cîmpu de trei palme și aici de doă. Și au ținut frig ca doă săptămîni. Apucat-au viile jumătate neculese. Venit-au păsări de la cîmpu babiți, care nu s-au pomenit, le prindea și viii» ● «În ziua de 20 octomvrie, anul 1866, după ce au nins un omăt destul de mare pe la 11 octomvrie, apoi au ploat și au tunat ca pe la mijlocul verii». ● «În anul 1903 a fost primăvara rece, vara ploioasă și toamna a nins la 6 octombrie, însă pînă aici a fost secită mare. Prune multe a fost, însă porumb cam puțin».

CE SE NAȘTE CU LUNA ȘI PIERE CU SOARELE?

● Bruma, acest «depozit de gheață cu aspect cristalin, deseori sub formă de solzi, ace, pene, evantai», este un fenomen climatic caracteristic primăverii timpurii și toamnei tîrzii și se produce atunci cînd atît temperatura aerului cît și cea a obiectelor de pe pămînt sînt sub 0°C. Meteorologii ne mai arată că ea se formează mai cu seamă în nopțile senine, calme, reci și umede, pe suprafețe de regulă plate sau cu o mică înclinare. ● Chiciura — ne spune Octavian Bogdan în lucrarea deseori amintită în această rubrică — «poate întîlni condiții favorabile de depunere, din octombrie pînă în mai. Cele mai timpurii depuneri de chiciură au loc pe văi, în culoarele montane (Valea Bistriței, Valea Prahovei, Culoarul Rucăr-Bran, Valea Oltului), în depresiunile intramontane (Giurgeu-Ciuc, Bîrsei)». În Bărăgan și în nordul Moldovei «chiciura se poate depune încă din luna octombrie, însă cu o frecvență foarte redusă (un caz la zece ani)». ● Depuneri de polei premature, semnalate în analele meteo: 25 octombrie 1946 și 17—18 octombrie 1976, aceasta din urmă produsă în aproape toate zonele țării, sub influența anticiclonului siberian. ● Și două viscole — anomalii: cel de la 13 octombrie 1740, în Moldova, despre care relata M. Kogălniceanu în «Cronicile Române», preluînd o știre rămasă de la cronicarul Ion Neculce; viscolul din zilele de 25—27 octombrie 1912, socotit cel mai timpuriu pe o perioadă de 7 decenii și care a bîntuit în Moldova, Bărăgan, Dobrogea.

NECUVÎNTĂTOARELE ÎN ÎNȚELEPCIUNEA POPORULUI

● Acel care n-are milă de dobitoc nici de om n-are deloc. ● Cînd e bolnav leul, iepurii îi sar în spinare. ● Ce stă ghebos/ În rogoz/ Strigi odată/ Și se-ndreaptă? (iepurele).

Urs brun

Cicoare

Vulpe roșie

Desene de GABRIELA MIHĂILESCU

Coțofană

Castan

Soc

● Vulpea bătrînă nu cade în cursă ● Broasca mică face gură mare. ● Ursul, cînd n-are de mîncare, își mușcă din labe. ● Țînțarul, cît de mic, c-o mușcătură mică și pe leu îl biruiește. ● Ce e lungă/ Cît o drugă/ Și de grasă/ Cît o ceapă/ Și nechează/ Ca o iapă? (coțofana). ● Cureluşă verde/ Prin iarbă se pierde (șopîrla). ● Capra e vaca săracului ● Cînd ar face toate muștele miere, ar fi pe toți pereții faguri. ● Cocoșească-se găina unde vrea, numai să ouă acasă. ● Gaia lesne se iartă, iar porumbița se ceartă. ● Îl bagi negru-n apă/ Și iasă roșu (racul). ● Zboară, dar nu face ou/ Și mugește,/ Dar nu-i bou (bondarul). ● Săritură de ciută/ Urmă de nimic (lăcusta). ● Capul de măgar nu albește niciodată. ● Cîinele care ține mai mult la om, el latră mai mult la oameni ● Cîinele latră, iar lupul tace și face. ● Porcul tot strînge, se îngrașe bine, dar pentru alții, nu pentru sine. ● Oricîtă apă bea un pește toată o scoate pe urechi. ● Lupului de aceea îi este ceafa groasă, pentru că singur își gătește de masă. ● Țapul mamei, țap/ Sare pe copac/ Toacă noaptea lemn uscat (ciocănitoarea) ● Șarpele nu-și arată niciodată coada înainte. ● Privighetorile contenesc, cînd ciorile croncănesc. ● Cîrtița pe sub pămînt umblă, dar umbra ei i se cunoaște d-asupra pe pămînt. ● Pasărea vicleană dă singură-n laț ● Boii bătrîni fac brazda dreaptă. ● Boii se leagă cu funia, iar oamenii cu cuvîntul. ● Boii uniți la pășune, lupul nu-i poate răpune. ● Cocoșul care cîntă toată noaptea îl mănîncă vulpea. ● Corbul în zadar se spală, că negreața nu și-o pierde.

DE SECUREA FĂRĂ COADĂ, N-ARE FRICĂ PĂDUREA

Cu gîndul la drumețiile verii, cînd ne-am bucurat de atîtea ori de umbra și cîntecul frunzei, să repetăm în semn de recunoștință versul eminescian: «Împărat slăvit e codrul/ Neamuri mii îi cresc sub poale/ Toate înflorind din mila/ Codrului, măriei Sale». Și să ne amintim, răsfoind prin ceasloavele botaniștilor și ecologilor, cîteva din darurile pe care pădurea ni le oferă cu generozitate din uriașul ei tezaur: ● Un singur metru cub de lemn îi poate furniza omului 200 kilograme celuloză (materia primă pentru obținerea a 1 500 metri de mătase, echivalînd cu circa 920 000 de gogoși de viermi de dud), 19 litri spirt etilic, circa 20 kg drojdie furajeră (conținînd pînă la 52% proteine crude și pînă la 50% substanțe extractive neazotoase). ● Mierea, leac redescoperit al secolului, ajunge în mare parte la noi, tot pe calea pădurii — dintr-un hectar de pădure de tei ori salcîm albinele fabrică anual peste o tonă de miere. ● Perdelele de pădure protectoare asigură agriculturii recolte sporite: un centimetru în plus de zăpadă, reținut de prezența arborilor, aduce aproximativ 30 tone de apă la hectar și, implicit, 50 kg de boabe în plus. ● În afară de faptul că pădurea reprezintă «unicul condensator, depozit și regulator al apei tuturor rîurilor», ea mai este și un veritabil filtru natural pentru apele poluate — s-a calculat, de pildă, că apa trecută printr-un teren împădurit conține la cm.c. de 26 ori mai puține bacterii decît pe terenurile golașe. ● Pe canicula de astă-vară, cine a avut norocul să se afle în preajma pădurilor și-a amintit, poate, că același codru binecuvîntat are puterea de a reduce temperaturile maxime cu pînă la 4°C medie lunară și să crească umiditatea atmosferei cu pînă la 10 la sută. ● În fine, **litiera,** cum numesc specialiștii covorul frunzișului mort prin care ne purtăm pașii în aceste zile de toamnă, este o admirabilă apărătoare a solului: ea face ca în pădure, chiar pe un timp geros de minus 30°C solul să rămînă, la o adîncime de 40—50 cm., cu o temperatură ce nu coboară sub +2 sau +3°C.

DE LEAC

În calendarul culegătorului de plante medicinale, octombrie este luna cînd se adună: rădăcini de **brusture** (ceaiuri-decoct, recomandate în diabet, răceală, gripă, calculi biliari, de asemenea, sub forme de comprese, pentru tenurile grase sau acneice), și de **cicoare** (tot decocturi băute călduțe, înaintea meselor principale, pentru suferinzii de dischinezii biliare, constipație cronică, angiocolită, hepatită cronică, acnee sau furunculoză); **semințe de castan** — decoct și apoi comprese indicate în edeme traumatice și postoperatorii, în sechele după luxații ori fracturi; fructe de **ienupăr** (infuzia, cîte 3—4 linguri pe zi, se recomandă în edeme cirotice, balonări abdominale, bronșite, colite, iar frecția — 10 gr. ulei de ienupăr în 100 ml. alcool — dă bune rezultate în crize de lumbago, reumatism, nevralgii), **porumbar** (plantă din familia rosacee, bun depurativ, sedativ și antidiareic, recomandat în gută, artrită, tuse convulsivă, diaree), **păducel** (infuzia este un bun vasodilatator coronarian, recomandată în miocardită, angină pectorală, hipertensiune arterială, tahicardie, ca și în tulburări de menopauză), **soc** (cu proprietăți sudorifice, laxative și diuretice ce-l fac folositor — sub formă de infuzie — în gripă, răceală, boli renale, constipație, obezitate, cataplasmele din aceeași infuzie fiind, de asemenea, indicate în caz de furuncule sau abcese).

LA BĂI

Sîntem într-un anotimp care redeșteaptă, din păcate, suferințele bolnavilor de reumatism. Ne-am gîndit, deci, să le reamintim (consultarea prealabilă și avizul medicului de acasă sînt absolut necesare) cîteva stațiuni balneoclimaterice care nu dețin în materie de reclamă capetele de afiș, dar nu sînt mai puțin eficace din punctul de vedere al curei propriu-zise și al peisajelor. **Bazna** — așezată între dealuri cu păduri, se află pe frumoasa vale a Tîrnavelor, la 12 km de Mediaș și dispune de izvoare minerale și nămoluri ce dau rezultate bune în tratamentul artrozelor, spondilozelor, spondilitei anchilozante, în lumbago cronic, paralizii și pareze, de asemenea în boli ginecologice și endocrine, în dermatoze și neurodermite. **Bălțătești** — nu departe de municipiul Piatra Neamț, ca și de orașul Tîrgu Neamț, mica așezare devenită celebră prin romanul lui Ibrăileanu, «Adela», este un liniștit și fermecător loc de odihnă și de plăcute excursii pe meleagurile nemțene, unde se află Bicazul, mănăstirile Neamț, Agapia, Văratec; izvoarele minerale, din care se extrage renumita «sare de Bălțătești», sînt folosite în instalații pentru băi calde și kinetoterapie, cu indicații în reumatism degenerativ și abarticular, în reumatismele postraumatice și neurologice periferice, ca și în boli ginecologice, endocrine, dermatologice și respiratorii. **Sărata Monteoru** — la numai 11 km de Buzău (8 km de stația CFR Stîlpu, de la care pornesc curse regulate de autobuz), stațiunea are un peisaj odihnitor de coline și păduri și o climă ferită de vînturi și curenți; nămolul mineral sulfuros împreună cu izvoarele minerale sînt folosite în tratamente cu rezultate foarte bune pentru reumatisme degenerative, (spondiloze, artroze, discopatii), în spondilită anchilozantă și sechele după reumatism articular acut, în boli ginecologice cronice (sterilitate secundară, metroanexită, insuficiență ovariană).

ANDA RAICU